

7
BASILII PLINII
RIGÂ LIVONI,

De

VENTIS,

LIBRI III.



WITTEBERGAE
Typis Simonis Gronenbergii,
ANNO M. DC.

NOBILISSIMO,
ATQVE AMPLISSIMO
SENATUI;

Nec non

Vtriusque Collegii Tribunis, viris spectabilibus,
totique Populo Rigenſi;

BASILIVS PLINIVS,
dedico, conſecroque.

QVI univerſi diffuſum complexum, con-
tinuato correfpondentiũ Allegoriarũ
contextu, concentuq; , per gradus, ſeriẽſq;
numerorum ordinatas replicato conſtare,
Philofophus quondam aſſeveravit; næ ille
altiũs, & penitiũs ingenii ſui intuitus, natu-
ræ abduãtoribus intulit, ac inferuit adytis.
Hac enim ipſa ſententiã, Ampliſſimi atq;
humaniſſimi viri, germanam lucis Natura-
lis indolem, & vim humanæ Rationi inſi-
tam, & per ſingula Naturæ membra con-
ſentientibus expreſſè ſimulacris colluden-
tem, vivis & nativis depinxit coloribus. Cu-
jus ſanè fulgētiffimos radios, tum ex omni-
bus mundi articulis, tum cæteris humanæ
animæ, quæ tanquam ſpeculare interſtitium

cœlestium & terrenarum rerum utrinq; re-
collectas imagines fovet, & coaptat, facul-
tatibus promicantes, ne singulatim percen-
sendo istius sententiæ inconuulsam osten-
dam firmitatem; unius poëticiæ facultatis
pulcherrima facies, non strabo iudicio cō-
siderata evidentissimè istud præstiterit. Illa
enim cœlestis ordinis, & numerosæ cōcor-
diæ, proportionumq; arcanarum opera o-
mnipotenti Dei, indissolubilibus catenis,
& harmonicis mensuris connectentiū con-
solidantiūq; , imago vividissima. Illa, ut fa-
cultatum animæ extima, in sermonis non
vulgari, & confuso, sed sublimi & concinnâ
politurâ, texturâq; occupata; sic omnium
divinarum, naturaliumq; rerum; sive illa-
rum notitia ex ipsius animæ interno vigore
enata, sive per cœlestes nuntios communi-
cata, sive per externos sensus confirmata;
scitè commixtis, ordinatè dispositis, ventu-
stè applicatis florentissimarum figurarū co-
loribus commendabilis, & gyrorum, saltu-
umq; ingeniosorum varietate, concentuq;
pictura admirabilis. Ut hinc antiqui, illam
ipsam afflatu numinum superiorū accendi,
&

& perfici, non vanè crediderint: cùm genuina & vera illius vis in raris etiam eluceat mentibus, quas æthereus vigor altiùs terreno corporis torpori, horroriq; subductas in pernices & perspicuos elevavit, & expandit meditationum orbis, & revolutiones. Quapropter, cùm & ego huius facultatis divinissimæ nō languida semina, simul cum amore Naturalis scientiæ inexplebili, insita mihi à naturâ non obscuris signis animadvertissem; ingratum me in ipsum Deum illorum satorem fore existimavi, si incultu & negligentia illa arescere, & interire sine rem. Excitare igitur illa exercitatione, & Poëtarum lectione evocare, & irrigare, quamvis serò, cœpi. Tale autem illis exercitiis temperamentū hucusq; constanter indixi, ut graviorum operarum quasi intinctus & bellaria fuerint: quibus ad exquisitiores meditationes acrior, & alacrior incitaretur animus; & in illis curarum, languorumq; solatium, & oblectamentum quovis artificiosissimo testudinis, citharævé concentu dulcius, inveniret. Tum verò eas res mihi illustrandas selegi, quæ gravissimæ &

utilissimæ ab ordinariis studiis non essent
alienæ; Vt, & in ludicris & feriatis operis
mentis indaginem profundius rerum caus-
sis insinuandi daretur occasio; & sic imagi-
num internarū chori, non vulgari, & pro-
tritâ lacernâ involuti, sed purpureâ poëti-
corum colorū chlamyde amicti, bracteisq;
non emendicati & æruginosi verborum, ut
sic dicam, metalli illustres, per harmonicos
ductus, & reflexus, in absolutos, & æquabi-
les allegoriarum diducerentur, & concin-
narentur circulos. Atq; hac ratione omni-
potenti Deo stupendorum suorum operū
grati canerentur hymni, ad exemplar con-
sensionū motuumq;, quibus cœlestis con-
stat astrorum concordia. Sed inter omnes
poëticos meos fœtus, quorum pars lucem
aspexit, pars adhuc supprimitur, charissi-
mos habeo, hos tres libros de Ventis, ante
triennium ferè paucarum septimanarū sub-
cessivis horis absolutos: quos jam vobis,
Viri amplissimi, humanissimiq;, Meccœna-
tes & fautores mei honorandi, lubens, me-
ritoq; dico, & consecro; testandæ magis,
quàm referendæ gratiæ, pro maximis vestris
mihi

mihī præstitis beneficiis ; impensè rogans,
ut hilari vultu, & faventi animo his, tanquã
odoribus, & coloribus ingenioli mei, nec
inutilibus, ut spero, nec inveniustis interea
fruamini, & oblectemini ; illosq̃ ; autorita-
tis, & iudicii vestri radiis à fœtore jacenti,
& lividis maculis distortarum, & turbidarũ
mentium tueamini : Donec brevi fructus
ipfos, vobis patriæq̃ ; saluberrimos cum fœ-
nore colligatis. Vt pluribus illos vobis cõ-
mendem, non laborandum puto, cùm præ-
ter alia, materia ipsa, Venti, Patriæ nostræ
publicis cõmodis studiosissimi, & accom-
modatissimi, vos ad sui, suorumq̃ ; effecto-
rum cognitionem facilè allecturi sint. Va-
lete, & mihi meisq̃ ; studiis favete. V. Viteber-
gæ, 26 Augusti, Anno salutis 1600.

AD BASILIUM PLINIUM, RIGĀ

Livonum, Poëtam eruditiss. Med. Candidatum.

Super opera ipsius gravissima,

DE VENTIS & HUMANI CORPO-
RIS FABRICA.

NOs miseros ! qui lauricomâ plerique Poëtæ
Tollimus incassum fronde supercilium ;

A 4

Et

Et nos magnificos ad plebem fingimus, ævo
 Investes, inopes indolis, arte rudes!
 Ecquid enim audemus, quod non & vulgus, & ipso,
 Clausus adhuc trivio masculus Orbilii?
RE sine res omnes epigrammate claudimus: aut qui
 Plus sapere ingenio vult, anagramma suit,
 Sudat adhuc ætas stadio tibi pubere, **PLINI**;
 Nec fastosa tuum Laurus obumbrat epos,
 Multorum tamen anticipas & acumen & artem
 Ingenio, æquiparas iudicioque senes.
 Hæc testem laudo divino proxima Caro,
 Quæq; alibi Phœbo docta reperta probas,
 Quæ non sunt cæsi ventosa putamina rhythmis,
 Quamvis in **VENTIS** omne moretur opus.
 Sed, quod præcipui laudato in carmine puncti est,
 Consolidat **RERVM** viva medulla metrum.
 Ne Laurum invidias ulli, doctissime **PLINI**,
 Sit tibi pro Lauris Pieris una decem.

*Frid. Taubmanus, Poëta C.
 & Prof. VViteb. pub.*

A L I V D.

PLINI, quid ventos, & inania murmura captas?
 Imperus heroas iste propaget opes.
 Sed tamen in Ventis tenuis tibi gloria non est,
 Namque nitor verbis, gratia rebus inest.
 Ede modo parili, qui corpora ritè **SECENTVR**,
 Eximium multæ sedulitatis opus.
 Non dubia est palmæ victoria, quæ tibi largè
 In Medicis surgit, surget & in Melicis,

*Iohan. Georgius Hochstaterus,
 Kittingâ Francus, Poëta Laur.*

LIBER PRIMVS, DE VENTIS.

Instabiles ventorum animas, contermina certis
Regna paterna plagis, studia, æternosque labores,
Praliaque horrendis terræ, pelagique ruinis
Formidanda canam. Onunquã frustrate vocatus
Magne Parens nostros, postquam surrexit ad arma
Pieridum exosam mens abruptura quietem,
Dexter ades, placido vultu magna ausa secundans.
Omnipotentis in his etiam viget inclyta dextra
Famaque, visque tuæ: Sunt hæc monumenta favoris
In nos larga tui, sunt & metuenda flagella,
Ob peccata quibus justâ à te plectimur irâ:
Tollat in ingenio hoc animum tua dia potestas,
Terrestri quæ obsessa situ jam triste laborat
Carceris ingrati: Pateant arcana latentis
Naturæ, & picto verborum comta paratu
Perspicuè interea liquidas efferre sub auras
Fas mihi sit; Quando nostræ nondum ardua possim
Munia, naturamque Animæ sperare profundam:
Dum neque dum ingenii maturo robore vires
Succiduas obfirmârit constantior atas,
Præruptique vacillantis frenaverit æstus
Iudicii, ut vulgi deliramenta sophorum
Fastidire queat, paucisque inhiare probatis
Dogmatibus, penitis quæ Naturæ erut a fbris

At quos primò aditus ad tam subducta ferentes
Explorare animus tentet? claustra inuida primò
Quenam amoliri nitatur? adavia quòsnam
Devitanda sibi comitésque, ducésque fideles
Advocet? ad quorum vestigia certa sophorum
Non dubios, timidósque queat componere gressus?
Multa equidem apparent longe lateq; viarum
Ambages: rectà & penetralia ad intima certus,
Commoda deducat qui per compendia trames.
Queritur: insistámne tuis cuncta antè statutis
Magne Stagirita? an divini docta Platonis
Scita sequar? Quid, si libeat divertere in hortos.
Vernantes Epicure tuos, atq; inde decoras,
Sed fastiditos vulgò decerpere flores
Democrito duce? Quid propius si inquirere causas.
Auspiciis Arabum malim, & qui mortua pene
Illorum secreta, orbique incognita nostro,
In vitam Germanus Homo revocavit, & usum
Ingenii humani superans Diis æquus acumen.
Ne me in verba adigat quisquam jurare Magistri.
Ullius, obvinctúmque hominis rationis in unis
Unius arbitrius assensum figere mentis.
Ne mi animum eripiat miseri tam bruta libido
Servitii, & stupidi vecordia plumbea vulgi.
Libertas ò sancta Dei venerabile donum,
O rerum decus, atq; hominum exoptata voluptas,
Assere tu tibi me, & vegetis per cuncta sophorum
Judicii monumenta alis permitte vagari;

Exemplo

Exemplo solertis apis; velut illa per omnes
Frugiferas nemorum latebras, redolentia prata,
Per montes, vallésque cavas, hortósque feraces,
Indefessa volat: quæcunque invadit avaris
Herbarum, & fruticum decora ostentata lacertis,
Exigit à cunctis poscente tributa susurro
Proventum ad mellis, corrasa reportat in aula
Thesaurum, inter se diversos arte coaptat
Ingenitâ succos, tranquillat, digerit, unit,
Atq; saporiferâ arcani spiraminis aurâ
Torpentes refovet, confortat, suscitât, auget:
Sic mihi cunctorum liceat peragrare sophorum
Scripta, & quicquid in his placitû depromere ad usû;
Tum proprii ingenii liceat quoque viribus ex his
Conciliatis, dispositis, scitêque subactis
Concordem, & letum veri contexere vultum.
Audendum est, audendo ascendit ad ardua virtus
Optatis desperando quisquàmne potitus? //
Si tamen his tantis impar meus excidet ausis
Conatus; quæso parce intentare severi
Torva supercili mihi fulmina, qui nimis alta,
Atq; exacta sapis: Non his succussus olympus
Corruet, aut tellus metuet chaos eruta fundo.
Jam primùm arcanos cœli, & telluris amores
Concubitus indivisi complexibus arctis
Fervido alit studio vigor indefessus utrinque,
Fœcundóque satû per cunctos diditus artus
Floridus amborum exultat; rediviva subinde

Corpora,

Corpora restituit rerum, quae passa fuerunt.
Indevitandam lethi violentiam iniqui,
Otia, nec segnem novit laudare quietem,
Continuo in motu, & procinctu perstat, & urges
Noctes, atque dies munus vegetabile leti
Officii: hoc Solis, Lunaeq; ingentia latum
Corpora fulta terunt iter, astrorumque citatis
Lucidus ordo choris stimulatus circuit orbem.
Hoc genus humanum, diversaque secla ferarum,
Aligerumque agiles turmae, & quae monstra profundo
Squamigerum innumera stabulantur in aequore gentis,
Concipiunt vires firmata, hoc semina florent
Plantarum, hoc lapides, succi, atque operosa metalla,
Et quaecunque sinu Natura abstrusa feraci
Possidet, accrescunt commixta, & fota supersunt.

At vero tanti ardorem confirmat amoris,
Suscitatur, inflammat magis, atque potentius armatur
Depromptum aetheriis gazis quod Pignus in orbis
Natali primo concessit, & insuit imis
Telluris sponse caelum praelustre medullis.
Quod quanquam objicibus validis circumdatur extra
Aggestorum elementorum, auctoris tamen, atque
Dissimile esse suae nequit indolis: hinc vigor omnis
Promicat in rebus; venit hinc sua gratia cuique,
Vis, motusque omnis, tantus responsus, & equus
Consensus, stabilisque inter concordia caelum,
Et terram hoc fulcro fundatur nixa, catenam hanc
Indissolvendam validè connexa coheret.

Postquam igitur cœli admonitu, instinctuque cietur
Athereus vigor, ut cariota relinquere tecta
Antiqui velit hospitii; molimine magno
Convassare suas vires, perfringere claustra,
Exuere affrictas labes connititur, & mox
In nova vel rerum succedere corpora pergit.
Vel patrios remeare lares contendit ad astra:
Atque illic purum de puro fonte regustans
Insatiabiliter sinceri nectâr amoris
Pascitur, in rerum donec recreatus abundè
Sese iterum nova demitti primordia gaudet.

Interea quæ deseruit, ruere impete prono
Cruda Elementa, rapit quò quodque innata libido,
In sua naturæ, vocat mirabilis ordo
Principia, accelerant. Velut indignatus habenas
Acer equus, postquam rectorem excussit, in arva
Avolat, adque suos aufertur anhelus amores,
Clamoresque, minasque rapit revocantis in Euros
Precipitans secum juga per scopulosa, per amnes,
Per montes, vallésque cavas, vastasque paludes.

Sed quia mixta modis variis, certisque subacta
Legibus, atque inter se assuetâ fuere per usum,
Communis studii, pacati mutuo amore
Convictus lenita sub almæ numine herilis
Imperii Formæ, justas reverentia pœnas
Non subito acceptos possunt dediscere mores,
Nec rectâ ad patrias sedes, nevósque redire.
Mutua quin illa inter se contagio tardat,

Urget.

*Urget, & intricat, memorique impressa revelli
Stigmate nec facili Formæ præcepta labore
Possunt, ancipitique hærent, nutantque vigore,
Incerta in quasnam tentent secedere partes;
Astrorum arbitrium donec subiere sagaci
Luce recensita, & lustrata, manûque jubentur
Missa suos tandem sopitâ lite redire
In mores, & regna, à quibus abstracta fuerunt.
Ut leo, qui primâ est orbatu matre Iuventâ
Humanas perferre manus, legesque magistrî
Sepe inculcatas revereri edoctus, ubi ignis
Irritati animi maturior emicuit, mox
Libertas animosa placet, perrupta pudendi
Servitii it jurata fides, subit impetus acer
In patrias silvas, antiquaque lustra reverti:
Sed tamen haud subito se audet sociare cohorti.
Quis non fracta riget feritas genuina, Leonum,
Consciis edomiti per membra, jubasque vigoris,
Oris adulatique pudoris; in abdita resqua.
Exul abit, vultum donec metuenda refingat
Asperitas, pondusque iubar, surrectaque surgant
Arma toris, placeâtque suis datus unguibus horror.*

*Ergo accurato studio dum sidera motu
Assiduo revoluta explorant adsita rebus,
Seu certâ in specie, seu sint Elementa soluta,
Illorum excussa se condensæ agmine sursum
Particulae abripiunt, quarum confusa gregatim
Cum se conglomerant subtilia corpora; visus*

Fallitur

Fallitur, ut quasi continuum nos cernere corpus
Credamus, cum sit multis ex millibus inter
Sese confusis, variisque incurfibus actis
Corporibus Legio: Latio sermone Vaporem
Quam dicunt, humor si predominetur in illa,
At fumum, ex siccis si magnâ ex parte cõivit
Cõitibus. His ex principiis prodire propinquis
Ventorum Naturam, atque hinc desumere vires,
Atque iras tantas doctorum calculus omnis
Comprobat; Imprimis ex siccis halitus auris
Fluxilis illorum censetur idoneus autor.

Jam Sol præ cunctis operam hinc navare videtur
Præcipuam, in cuius suffragia cuncta repõsta
Astrorum, arbitrio, reliquorum, luce potente
Exuperans validè exequitur decreta. latentes
In rerum propius morbos inquirere solers,
Intima contuitu pernici viscera terre
Metitur; nihil in Pelagi penetralibus imis
Illam intentatum latet, omnia permeat, omnes
Languores incusat, iniquos destruit actus,
Vellicat immemores vires, firmatque caducas.
Hinc corrasa tot evolvuntur in aëra terre
Ex vastis latebris, cryptis, stagnisque profundis,
Sulfureisque caminis nubila densa vaporum,
Fumorumque, à se que discordantibus horrent
Particulis, atq; hinc, illinc disjecta vagantur.
Non autem proprio nisu eluctantur in auras,
Sed partim æthereis promotæ, evectæque sursum

Principis,

Principiis, quibus existunt obnoxia, motum
Consectantur adhuc, quarum parere subacta
Nubibus institerant nuper: Partim acribus inter
Se dum particulae hostiles conflictibus icte
Decernunt, rabide instigant, urgentque, ruuntque,
Inq; vicem cedunt profugae, vitantque, caventque
Precipitari, aditusque omnes remeando nocendi
Immodice irarum captant, adversaque tela
Illidunt, franguntque, intorto turbine nubes
Prorumpit contrusa in apertas aeris oras.
Sic ubi diversos inter discordia Reges
Bella moventur apum, diversaq; signa secute
Aeris in campis nigrae occurrere phalanges,
Cum sonitu arma movent alacres, pugna aspera fer-
Densa apis haeret api, ala infligitur ala, retusa (vet,
Spiculis spicula calent, globus intricatus ad astra
Volvitur abreptus, quo insurgit fortior ira
Exstimulata negans vinci, inferiusque repelli.
Primo in procursu sed pugnacissimus ardet
Particularum harum furor, & petulantius effert
Effrenes animos, quamprimum compede demta
Libertas dum prima placet, dum cominus haerent
Insultantque sibi, & stimulis magis acribus icte
Invidiae exagitant sese, & spoliare laborant
Quaeq; alias armis, atque imperitare subactis.
Aeris at postquam campos tenuere patentes,
Cedere ubi possunt, longe & subducere sese,
Lassatus sensim deflagrata impetus ire

Languescet, tædet jam prosequi atrocius hostem,
Segnius irritat, qui quanto longius absens,
Non odii tamen innati crudelia possunt
Semina sopiri penitus, ne in iurgia gliscant,
Insidias meditentur, & in convitia sepe
Prorumpant, sevisque minis in verbera tendant.

Est ubi juratum cognata potentior agmen
Pars jungens adversantum furiosa coercet.
Ausa atomorum, inhibens fremitus, saltusq; procaces.
Humida sic quando exundant primordia, segni,
Atq; gravi incubitu impediunt, valideq; morantur
Particulas tenues, & mobilitate vigentes:
Quod patet in nebulis, que ignava nube paludes
Obsedere, quis esse simul commixta negabit
Corpora quadam illis agili gaudentia motu?
Et tamen immotâ stupidas torpere quiete
Illas conspiciamus, si nondum abscedere jussæ
Aradiis fuerint solis, captivaq; in auras
Libera siccarum dimittere corpora rerum.

Quicquid ab Oceani latè refluentibus undis
Exsurgit quicquid profundunt flumina, supra
Seu terram sese ostendent, occulta recessus
Seu cecos subter, latebrosaq; saxa meatu
Tormenti rimentur, & intima claustra barathri
Pervadant: quicquid stagna, ingentesque paludes
Expurgant; collectum algentibus aeris oris
Cedit in aggestos cumulos, & spissa vaporum
Agmina, que pollent instructa humore potenti,

Pessundantque leves, quae se adjunxere cohortes
Aereas, siccasque, & non requiescere doctas.
Ex his incerto, & languente vigore renato
Concrescunt nubes, nebulae, caligo, pruina,
Grando, nives, pluvia, rorésque, imbrésq; madentes,
Ditescunt fontes, amnes augmenta capessunt,
Abditi in abstrusis latebris, qui per cava terra
Viscera grassantur. Jam contra intentius instans
Lux solis, quando terrestria mixta flagellat
Corpora, profubigitque minacibus acriter urgens
Imperis; quanto tunc insinuata revelli
Aegrius ex forma caris amplexibus alma
Turba potest atomorum, hoc tanto se viuis acta
In rabiem resilit, turbat, fodit, impetit, angit
Aera, dissipat adversas, rabidóque rotatas
Impete torquet agens, profligat, sternit inertes
Particulas humore graves; vix ulla resistens
Huic conferre manus audet, sic fulminat, & sic
Ardet, & ingenti se circum strage triumphat.

Hac constat propriè dicta expiratio, cuius
Sunt generis, Fumus, Fuligo, Nidor, & acer
Spiritus, humoris modulis, sicciq;e tributis
Diversis inter se qui differre notantur.
In cunctis autem sicci excellentior ardet,
Subtilis, veloxque vigor, qui corpora quanto
Extenuata magis, magis & subtilia subsunt,
Perfurit; hoc tanto violentius, acrius innum,
Proterit, infestat, ceditque, agitátque, citátque

*Aëra: mature en aestatis tempore quando
Subsidium rabido radiis Hyperionis adfert
Syrus afflatu; quantos hæc suscitât aestus
Fumorum intricata cohors? quo turbine fervet,
Languoremque, sitimque ferens, tabemque perustis
Corporibus pecorumque, hominumq³, herbisq³, satisfi³?*

*Ex hac ille calor, quem Elementarem putat, atq³
Maxima turba Sophorum igni contendit inesse.*

*Non sum animi dubius, quàm lubrica, & ardua
Eniti in juga, quos risus, que sibila queram, (tentem
Si tot continuo fixa, obdurataque sæclis*

*Scita Sophorum animis tentem exturbare, novisque
Inserere institutam nova dogmata legibus, annis
Crudus ego, & stupidi cœli ille obscurus alumnus.*

*Nemo ne tanto temerario amore sui ornans
Simplicitas submissa sibi excidat, absit ab isthoc
Pectore tam audacis persuasio vana paratus:*

Intentata Stagirita atque invicta repertis

Majestas constet. Non me tamen edere quisquam

*Interea ingenii tenuis prohibebit acerbos
Conceptus, nec adhuc firmatis robore nervis*

Forsan anhelantes dubio, supponere tuto,

Quos tamen antiquis me spero posse statutis,

Nec spuris dissensuros affectibus istis.

Quid primo Calor, & Siccum, quid Frigus, & Humor

Sit, magis intentè juvat indagare parumper,

Vt radicibus ex imis educta sub auris,

Ventorum natura queat miranda videri.

Nunc eterne pater, nunc tantas suffice vires,
Qua valeant tantas dignis evincere verbis
Res, adeò ignorantia opacâ nocte sepultas.

Principio calor, immensum qui permeat orbem,
Ille cavis sive in fornacibus aestuet inis
Terrarum, & furiosa incendia misceat, unde
Tot passim erumpunt fontes fervente calore
Turbidè anhelantes, tot in aethera seva revulsis
Montibus exultant flammaram ostentâ frementum;
Seu supra terram dominetur in aère, sive
Nubibus inclusus furat, & fera fulmina cudat;
Omnis ab adversis fumorum partibus inter
Se pugnantibus exoritur, quando aëris imi
Ille inter sese rabidis concursibus iëti,
Dilaniantq₃, rotantq₃ citatos undique fluctus:
Irrequieta modo has pavidas, modo disjicit illas,
Proturbâtque fuga inconstantibus acta procellis.
Tunc res quascunque in vasere, minacibus urgent,
Impetibus, celeri oppugnant, tunduntque tumultu,
Expugnant, penetrant, evertunt, fortior obstans
Sevos conatus nisi vis interna repellat.
Hinc herbas tristes rugas trahere ante senectam
Cernimus, exhausto, disturbatôque vigore;
Hiscere fissuris tellurem, fontibus ipsis
Tristi arere siti fauces, cava saxa crepare,
Languida cunctorum per membra jacere vigorem
Brutorum, atq₃ hominum; Nimirum spiritum autor
Reboris, & motus succis spoliatus abactis,

Quis confortari sperabat, mæret, acutis
Tum stimulis, qua se insinuat, fuliginis, ictus,
Et dubiè exagitat, & obturbatus ab almis
In varias studiis partes distractus anhelat,
Indignatur, & in languorem solvitur egrum.
Ergo dum sic afficitur per corporis artus

Spiritus, exsurgit sensus tunc ille doloris
Tristior, illatebrant quò se magis agmine spisso
Particula, atque inter sese immoderatiùs acres
Exacuant rixas, gravioraque verbera miscent.

Namque ubi suspensis intentant viribus ictus,
Aut contendendo saltu, luctaque jocantur,
Pacatus tepor alludens permulcet amicè,
Vivificasque hilarat, vegetat, recreatque cohortes.

Cur verò est vis fumorum hac pugna diebus
Acrior effervescent, quàm tempore brumæ?
An quia sublimis propiùs fastigia cœli
Cum Titan possedit, in intima viscera terra
Subjectæ radios rectos magis incutit, ut sic
Angustis spatiis, & acutis inde refractis
Aera configant, turbentque frequentius imum,
Et tenuatum adigant calidos proflare vapores?
Non equidem infiteor Phœbum plus posse, sub altum,
Cum celsus vehitur radiantis culmen olympi,
Ægocerotis quàm cum hospes nive condita rura,
Et captiva gelu obliquo vix lumine cursim,
Transpicit, atq; humili nutu attrectata salutat.
Quippe magis prono, atque intento pectora terre

Obtutu lucis lustrat, scrutatur, & omnes
Occultas magis in labes inquit acutè;
Atque ita densa magis, magis & crudelia tollunt
Agmina fumorum sese super aëris oras.
Sed quæ de fractis radiis multa audio, tantum
Audio, ad assensum cum nondum abducere mentem
Victrici ratione ulla potuere subactam.

Quid si præterea æstivis flagrantior horis,
Succingit patulas cum Sol altissimus umbras,
Hanc etiam ob causam calor exultare putetur?
Nam profuga ex rebus corpuscula conscia culpa,
Solis & examen metuentia, cædibus atque
Horrendis inter sese grassata rapinis,
Cum sursum ardor agit; Lucis percussa deorsum
Conspectu abripiunt sese, & trepidantia tutum
Suffugium obliquis querunt discursibus; & sic
Rursus in arma ruunt, inimicæque tela sequentum,
Arrietantque inter se allisa ferocius ictus
Ingeminant, iræq; extrema incendia cogunt.
Sic acres hostis quando devicta sequentes
Tela fugit; si parte adversa occurrit, & instat
Densus, & magis acre agmen, vel vasta paludis
Stagna, vel ad motæ cælo juga proruta rupis
Exclusere fugam, redit in præcordia virtus
Acrius, extremisque viros extusa periculis
Vertit, & impellit victrici sæpe furore
In turmas, quæ in terga ruunt spe præcipiti actæ
Predarum; tunc recrudescit atrocius inter

Alternis prorumpentes fera pugna cohortes
Impetibus, via qua ferro patefacta cruento est.
Quare etiam densa si qua nemus accubat umbra,
Secubi vel vastos humeros, gibbosaque terga
Fulmine perdomita in viso, Soli ardua rupes
Obstruit, inducias agitant, letasque choreas,
A Solis securi exoso lumine, fumi;
Atque ideo minor hic hominum, pecudumque flagellat.
Membra calor, placidoque licet revirescere somno:
Nec plantis metus est, ne defraudentur ab illis
Rore per aestiferas horas medii usque diei,
Quem pitissando Genium frugaliter explent.
Hinc quoque crediderim invictas in montibus altis
Obriguisse hyemes, coelique ex culmine Solis
Aestivi radiis flagrantibus arridere
Illas per celsa nives juga: Namque ibi rarus
Cautibus ex spissis, nimiumque tenacibus exit
Fumorum coetus: tum si quoque densior, atque
Acrior exsultet, tamen illi libera promti
Suffugii ratio patet ad latera undique summi
Aeris in campos, ubi nulla adversa at omorum
Turba recalcitrat, & retro compellit abactum.
Ecce autem juxta sepes, & confraga silvae,
Saxaque, murorumque anfractus, lumina Solis,
Quos ex adverso appellunt, flagrantior aestus
Sentitur, quoniam replicata, retortaque, & in se
Acta iterum laterum obstaculis corpuscula fumi
Colluctantur ibi magis, & contrusa resultant

In faciem, atque cutis per spiramenta feruntur,
Spirituūmque inhibent operas, turbantq₃ petulcis
Motibus, importuna abeunt, redeūntque subinde.
Quid faculas tibi commemorem, tedaſq₃ serenas,
A quibus has sensu poteris cognoscere cauſſas.
Nōne apicem flammæ supra quando altiūſ effers
Fortè manum, calor intensè magis impetit acris,
Ad latus inferius tepidus cūm langueat æſtus,
Nec procul à flammâ sese audeat ostentare?
Quippe viam fumorum omnis glomeratus in auras
Affectat cœtus, qui quò depulſus ab auris
Cogitur aduerſis, illic simul acris adactus
Effert se calor, & vegetis bacchatur in armis.

Qui quoq₃ dum coeptus laterū circum undiq₃ clauſtris
Fornacis, quantos via quâ data proruit æſtus,
Quantos flagranti fremebundas bile volutat,
Lethiferasq₃ acies? laterne idem ille latebris
Aut lychni labris clauſus cūm excurrere neſcit,
Compulſus flammam, que libera ovabat agreſti
Exonerato iſto languore invadit, & urget,
Strangulat, enectamq₃ horrentibus infodit umbris.

Ergo nil calor eſt aliud, quàm rixa furentum,
Fumorum, incurſuſque in res quaſcunq₃ propinquas,
Quas penetrando citi, diſturbandōque reſolvunt
Expansi cum illis, quos conſcivere ſubaectis
Ex rebus fumis, iterūmque, iterūmque reſuſis,
Expulſiſq₃, inconstantēque hinc inde volutis.
(Non autem craſſâ & nigra caligine fumus

Præcurſor

Præcursor flammæ, qui oculis apparet, ad illum
Producendum habilis, sed quæ complexibus exist
Principiorum fuligo subtilis, & acer.)
Et sic diversi generis res solvere quales
Ipsi etiam possunt, sed quæ ratione putentur
Unus & generis pariter compellere partes,
Et sociare modis concordibus accumulatas,
Nondum equidem video: propriè hoc cum partibus
Annatum, ut formæ vinculis, & lege solutæ, (ipsis
jam, sui juris factæ, consensibus, atque
Altrorum venia simili se quæque cohorti
Adgreget, innatòque feratur concita nisu
In patrias sedes, quas sancito ordine cuique
Infantis mundi à primis divina Potestas
Unguiculis assignavit, prius in chaos orbis
Antiquum ruet, hic quàm disturbabitur ordo.
Quin agè perspicuâ rem coràm in imagine spectâ:
Si quæ massa luti, cui sint corpuscula rerum,
Diversarum immixta, in aquam coniecta citatis
Fluctibus exagitetur, ut oppugnata fatiscat,
Commisissâq; sibi cogatur reddere partes;
Tunc ubi fessa suis a motibus unda quievit,
Diversi apparent cœtus coisse, natare
In summo levisbus levia alludentia, in imo
Per cumulos gravibus gravia accubuisse, coacta
Crassis crassa herere, exilia denique junctim
Consociata exilibus: & sic cuncta propinquam,
Atque sibi similem studio petuisse cohortem:

Vsque adeò in crassis etiam hæc mirabilis ordo
Cernitur obsequiosè, & alacriter observari.

At hyemis tormenta, quibus contorta catenis
Torporem incutiunt rebus, tantòsque tremores
Viventum cuncto generi? quid flumina cursu
Concita marmoreo frenat percussa stupore?
Avia ni verò mentem sententia fallat,
Particulis certis etiam hoc ascribere rerum
Non dubitem. Nam terrenorum elementa vaporum,
Atque aqueorum cum correpta sub astra fuerunt,
Judiciis stellarum inibi tentata severis;
Falciferi senis imprimis sententia cujus,
Ut sibi subjectis, gravis, his incumbit, & instat;
Compositis rixis, contractis ordine turmis,
Cognatis terra rursus damnantur, & undis:
Quo pronis tendunt animis, lapsuque citato.
Indolis antique nam nondum oblita, nec alma
Matris amor longo exilio interruptus utrinque
Diminuit quicquam, tanto conamine sese
Contrudunt, & traiciunt, & quò minus absunt,
Hoc citius se propellunt, gremiisque petitis
Excipi avent tanto propensius; unda vicissim,
Et tellus, reduci accursu sua pignora longè
Postquam animadvertunt ad se contendere, letis
Motibus exultant, amplexanturq; recepta,
Innectuntq; sibi per spiramenta reclusa.
Hinc illa incubitu compingunt flumina, stringunt
Arva, necant herbas, pecorumq; hominumq; dolore
Pressant,

Pressant, & tristi conturbant membra tremore.
Nam veluti vario motu exagitando dolorem,
Atq; expandendo fumi producere nati;
Sic aquea hac contrà, & terrestria corpora eundem
Mole premendo suâ, constringendôque propagant.
Tum quia spirituum per summos corporis artus
Agmina supplantant, prosternunt, pessundantq;
Tum quòd constringendo cutis spiracula fumos
Includunt, quos per venas alimenta procaci
Nequitia infestos percocta effundere sueta:
Qui interea affligunt pariter, roduntque catervas
Sensificas; saepe in penetralia corporis urgent,
Ossaq; collabefacta fremente tremore pererrant,
Huc cum spiritibus simul acti, à partibus, extra
Obsidione gravi duraq; prementibus artus.

fam verò sicci sunt sensum inducere prompti
Terrestres atomi, bruto torpore supini
Qui cunctantur, & impediunt, torquentque severis,
Atque obduratis curis quascunq; propinquas
Res comprehenderunt; quamvis invadere avarè
Limitibus propriis contenti aliena recusant.

Artifices tandem humoris celebrantur amici
Aëris, atque undè versuti illustris alumni;
Quique leves atomi ardeliones insinuare
Se rebus cunctis gaudent, passimque vagari
Quorum equidem grata est, si consuetudo modesta est,
Putret, & offendit, luxu si exundat inepto. (est

Ergo agè jam propius quæ sit Natura videndum
Ventorum,

Ventorum, quibus ex atomis tanta agmina lecta.
Surge anime, atque per aëreos excurrere campos
Ne pigeat; varias illic, densasque catervas
Ex variis atomis, quos jam depinximus antè,
Confluxisse puta, quali ratione probatum est.
Illa autem porro tunc sub censoribus astris
Transvecte in turmis certis, per certa seorsim
Lustra recognoscuntur; & in sua natio quevis
Agmina secedit compulsa, probata probatis,
Et scelerata scelestis, pigris pigra iubentur
Jungere se certis corpuscula legibus, iras
Ponere condictas, odia & privata cavere.
Hinc ita dispositis, ex septem cuique Planetis
Praefectus suus assignatur certus, amicis
Consiliis recta, & vernaculo animata favore,
Cujus promptius auspiciam, ductumque sequantur.
Hic Saturnus agit gelidum, & grave tardius agmen;
Illic precipites turmas subtilibus alis
Mars rapit; accedunt mandatis Cypridos almae
Molliculi, blandique chori; Dictynna cohortes
Insipidas, & languentes ductare laborat:
Parte alia Jovis imperiis mitissima paret,
Atque electa cohors; Phœbus verò omnibus aequè
Consulit in medium addictus, totamq; gubernat,
Temperat, ac firmat moderato lumine molem.
Ecce autem incertos, & mobilitate maniplos
Instabili ancipites, qui se adjurare cohorti
Distincte renuunt, nunc has, nunc transfuge ad illas

Incon-

Inconstanter amant discurrere, & esse Volones,
Arbitriis dubiis permittit in aëra vastum,
Grassari, atque vagari anceps Cyllenius heros.
Isti, isti, autores Ventorum, isti æquora fundo
Erucere, & nemora abripere, atq; affligere Mündum
Turbine terrifico fremituq; procace potentes.

Id vero haud alia fieri ratione probabunt
Ventorum certæ fidei prænuntia signa.
Cum promittit equis sudantibus æquora, Phæbo
Hesperio quoties rutilo suffusa rubore
Ora vident, nauta, vel Luna argentea circum,
Cornua puniceum sese accumulasse tumorem,
Illius aut vultum iratis ignescere flammis,
Et rubeas passim palantes æthere nubes
Impensè excubiis croceum cinxisse cubile
Sanguineis Phæbi occidui, tunc certa carinis
Verbera, sudoresque sibi promittere possunt.
Quippe docent spissos ventorum semina fumos
Largius aëreas tractus complexse coactos.
Tunc etiam jactare jubas vaga sidera noctis
Luxurie explicitas, intentatasq; feroci
Lucidius solito aspiciamus; per inane volare
Stellarum simulacra vagis excursibus acta,
Lumine cristatos à tergo ducere tractus:
Sæpe levant proprio sese quasi sponte sub auras
Ponderis ignare paleæ, atque emortua saltus
Se folia in tacitos tentant animare, pererrant,
Flumina summa leves pluma, & colludere gaudent:

Herba

Herba tribus foliis notissima provida ventos
Venturos metuit, folia & sua contrahit horrens.
Nolarum in summis pendentia turribus era
Hos etiam tacito se presentire fatentur
Murmure; Quin montes, valles, nemora alta querelis
Horrissonis contracta tremunt, longéque volutant
Littora presagos strepitus, freta mota tumescunt.
Ex quo scire licet, jam tum secreta coisse
Agmina ventorum, primisque excursibus usa
Et struere, atque citare, atque explorare refectas,
Collectasq; suas vires; simulacra ciere
Pugnarum, & facili primùm præludere motu.
Hinc simul ac spissas acies in aperta patentis
Aëris explicuere, minaci murmure sese,
Atque alacri stridore hortantur, territus aër
Diffugit, illa ruunt, celerique sequentia raptant
Nubila, convelluntq; fugâ, nudantur opacis
Antiquis montes umbris per prona volutis,
Vapulat equor, & horrendis latratibus urget
Attonitos scopulos, gemituq; fatente timentes,
Ne victi everfis compagibus expugnentur.

Tam preceps aliquando furor: quæ fulmine ahenò
Pondera jacta volant tantum, quæ excussa lacerto
Fortis tela Scythæ tanto aëra turbine findunt?
Tygribus Hyrcanis minor est, minor impetus anni,
Qui de monte cadit nivibus saturatus & imbre;
Tardius astra meant, grassantur tardius ignes,
Tardius à summo scopulo ruit horrida moles.

Non verò cœlum, & terram manus inter oberrat,
Ventorum recto, & librato impulsa meatu,
Alternis sed dissultat sursum, atque deorsum
Motibus, ad summum mox aëra nititur, hinc mox
Præcipitata fretis, arvisque impingitur, in se
Rursus adacta inconstanter, surgitque, caditque:
Assiduis vicibus raptim percussa cavatur,
In fluctusque insurgit aqua, atque arbusta, segésque
Nexibus inclinata strepentibus exercentur.
Qualiter imbellis volucrum si quando caterva
Trans vada lata viam carpit properante volatu,
Tunc si fortè ferox milvus prædator ab alto
Ingruit, & super impendens hostilibus alis
Increpat, illa metu ancipiti depressa deorsum,
Mox ruit, equoreum sed ibi averfata molestum,
Torporem, mox sursum erumpit, & inter utrumq;
Alternis inconstanter conatibus errat.
Aëra sic summum ventos levitate petentes
Territat æthereas, quæ possidet altior oras
Halituum promotæ cohors, truditque deorsum,
Aut desperantes, consternatiquæ timore
Ipsillinc recidunt, animis subitoque receptis
Surripiunt sese terrestria dedignantæ.
Hinc ita compacti, & contrusi fortius urgent,
Cum fremitu, mediumq; per aëra turbine recto
Prorumpunt, silvas proturbant, æquora verrunt.
Non secus Hercinie nemorosa per avia cervis
Diversa cum à parte canum latratus ad aures

Appulit,

Appulit, abripit attonitos fuga caca, metusque
Præcipites communis in unum conjicit agmen;
Prorupta dant arbuta, & cornua mixta fragorem.

Illud at in ventis mirari mitte, potestas
Tanta in tantillis, quas non comprehendere visa
Possumus, istis particulis qui excellere possit.
In fumo intricata valet discordibus armis
Particularum turba incendia tanta ciere,
Et nequeant ista concordis fœdere juncta,
Et conjurato nisu in commune furentes
Talia ab aduersis dum vis compulsâ patrare?
Vidistine globus, cannis qui plumbeus arte
Ignivomis impactus, in auras impete quanto
Exturbatus agatur, & obuia disjiciat, cum
Tam parvus sese halituum exsinuare manipulus
Constringi impatiens connititur? anca sepe
Nonne & ab his paucis simulacra effracta Deorum
Diffiliunt eluctatis, ignarâque vulgi
Corda stupore replent? quanta illi horrenda dolorum
Visceribus tormenta cient, si quando coacti
Exiguam in coetum cum spem posuere patentis
Effugii, oculis que illum attentare cuniclis
Vimagna incumbunt, fodiant obstacula, ruuntque?
Quid faciat ventorum exercitus, aère toto
Diffusus mille in legiones? difficile his sit
Vnanimis quando incubuerunt viribus omnes,
Aera provolvuntque, ruuntq₃, agitantq₃, fugacem,
Oceanum in fluctus suspendere, rupibus altis

Excutere

Excudere arrosos pluuiis, tonitruq₃ galeros?

Ramorum undantes luxu radicibus ornos

Evulsis prosternere, agros spoliare fideles

Pignoribus, fœcundam & spem dispergere in auras?

(Cum totas etiam (ceu fama est) funditus urbes

Eruerint, delubra, domos, turrèsque minaces,

Mœniâque abstulerint secum correpta sub æthram.

Quis ventorum animosa stupendaq₃ facta per orbem

Edita tot seclis percurrat singula, clades

Quis cunctas memoret, tum quæ tristissima passim

Damna truces dederint, nec adhuc committere cessent?

Sed tamen his ipsis furiis sua meta, suisq₃

Terminus astrorum consultis definitur.

Quippe animadvertens, imprimis Phœbus in actus

Ventorum, abruptis profusa licentia frenis

Immodicè excurrens quando nimis omnia miscet,

Supplicii revocata metu compefcitur; hinc vis

Effera mansuescit, nimia indulgentia regis

Mercurii arguitur, persuadeturq₃, procaces

Vt sinere ipse velit famulos mitescere tandem,

Adq₃ bonam frugem exutâ levitate redire.

Tunc dubiis pudor irreptat, tunc pœnitet illos

Nequitia, & scelerum, furor inconsultus, & ira

Damnatur præcep; iuvat hinc prodesse renatis

Corporibus, iuvat orbi afflicto impendere posthac

Gratam operam, & certam sedem incoluisse quietè.

Ecce autem illi ipsi errones, furiosaq₃ turba,

Seditiosaq₃, & ad cedes projecta, rapinasq₃:

C

Omnibus

Omnibus à turmis exauferata probatis,
Postquam correcti statuunt resipiscere, demum
Tum frangi evadunt, tantoque vigore serenant
Res, quibus addictæ, quanto non antè fuerunt
Pernicie infesti mundo. Sic iusta parentum
Degener indomite præceps fervore juventa
Qui sprevit præcepta, atque omnem luxuriâ rem
Fregit, & in ventrem in gluvie sepelivit, ubi omnem
Spem prodegit, sit vitæ quoque prodigus, orbem
Circuit, & Marti in cades, scelera, atque rapinas
Prostituit dextram; donec constantior ætas
Occupet, & rectum mens conscia suscitet acta
Judicium, & censuram ætatis; turbida jam tum
Frigidus erumpit circum præcordia sudor:
Jam dolet, & tædet, jam projicit arma prioris
Cum vitæ modulo, patriam suspirat, & optat.
Certos ante lares canescere, commodus esse.
Tunc sepe ille nepos, qui desperatus haberi
Commeruit juvenis, tam vir civis bonus audit:
Tunc quod mancipium spretum evomere tabernæ,
Eunctumque bonis ejecerat antè lupanar,
Illius expallent justum scita ante tribunal:
Opprobrium, & pestis patriæ inconsulta juvenus
Cujus erat, decus, & columen consulta senecta est.

O rerum mirande, & inenarrabilis ordo,
O discors consensus agendo, at sine secundo
Consona constanti aspirans concordia motu!

Sic stabili inter se connexa bona, & mala lege

Contraxere,

Contraxere, mali labor, errorésque, furórque
In lucrum ut tandem cedant, usumq; bonorum;
Captent nature partes mala, sed bona summam
Theauri certo reditú tueantur adauctam.

LIBER SECVNDVS.

Elices anima, quas incorrupta voluptas
Nature noscendi operas, arcanáque rerum
Scrutandi monumenta tenet, quas dulcis amoenis
Hic labor exercet studiis, nec sine fatigat:
Illas irradiat lato sapientia vultu.
Verorúmque bonorum opulentat divite gaza:
Omnia sunt illis, illis subjecta sinistri,
Imperiosa aliis fari, lethíque statuta.
Si non immensi, quas submovere revulsas
Oceani vada vasta, & quas sol ustulat alter
Possideant terras, quas non vidère, nec uni
Mille greges ventri famulantum, nomina quorum;
Nec numerum novere, oculo, nutúque trementes,
Solicitósque habeant, lassentq;: nec urbibus equas
Incoluere domos, peregrina sanguine multo
Parte in queis calcantur opes, circumfluis auri,
Gemmarumque oculos fulgor deludit, & urget;
Perduntur messes Arabum, Phariique liquores;
Et flores Cilicum jugulantur, thura fatiscunt.
Si non insolitis monstris, sudore, periclis,
Qua pretiosa gula proritent fercula orexin,
Et nivis abstrepesacta algore falerna retundant:

At se possedere, & cognovere, sibiq;
Notitiâ innocuâ Rerum peperere repostas
Divitias, viresque, atque inviolabile Verum.
At monstris, vitiis domitis, affectibus, altis
Imperitant animis, quatiuntq; timore subactos,
Parentesque sibi: at mundi prælustria tutâ
Mente palatia habent, & in hujus lata theatris
Insatiabiliter spectacula mille tuendo
Afficiuntur, & illecebris sine fine fruuntur,
Puris, ingenuis, quas nulla injuria, nullus
Asperat, obturbatq; dolor, non agra refutat
Nausea, nec tristi exitio mens saucia damnat.
Nunc illas coeli super ardua tecta migrantes
Concilia Astrorum excipiunt, modulamine captas
Concentus lepidi permulcet Olympica Syren:
Nunc juvat explorare, animo quo quisque Planeta
Hoc, illôve loco in tellurem affectus, & horum
Que Synodi decreta ferant, quid concitet orbes,
Distinctisq; agitet gyris; Hinc rursus ad alma
Telluris remeant oras, propiusq; tueri
Letantur rerum coeli obsequiosa statutis
Mirandis Elementa modis, quae semina cuique,
Vis, motusq;, quid hoc hominum conducat ad usum,
In triplici triplicem notum, expertumq; vigore:
Interea ite secunda dies, inopina subit nox,
Continuôque sopore brevis placidè irrigat artus:
Exequata modis natura vota petitis
Usq; bonis, ipsae sibi quae tantum dare possunt.

Atque equis animis commendavere, fruuntur.

Vos sequor ô divina anima; incrustata valete
Munera Fortune, & vanissima gaudia mundi;
Vestro herere choro me tantum quis dabit imum
Poffe, quis ô gustu saltē indulgebit hiantem
Hanc placare famem tantarum deliciarum,
Quae mihi cor, mentēque omnem sine fine perurunt.
Ingenti desiderio. Tu maxime rerum,
Omnipotēsq; sator, Deus, hoc Deus alme potenti
Subsidio praestes: tu suscepti hanc quoque partem
Illustrare operis placido dignare favore.
Pax interna animi per te tranquilla, malorum
One externorum posthac contagē propinqua
Tentata obturbetur, ut hac tua facta quieti
Rimemur, latīsq; animis celebremus ovantes.

Ergo agē per patrias, & tempora certa, viāsque
Solennes hinc ventorum distinguere gentem,
Cunctorūque habitus, morēsque atque arma notare
Aggredior, stricto potiūs, quod pectora succo
Parco, sed forti recreare animarēque tentos
Carminē, quā laxo, quod ineptē ingurgitet aures
Inspidā alluvie, & ventoso pondere tendat.
Gutturē concinnum meliūs philomela rotundo
Quod tornat, variatque melos, quā garrula longis
Quae Pandionia volucres epicedia fundunt
Ductibus, abruptoque renarrant murmure inertes.

Principio immensas animo metire recincto
Terrarum tractus, intēque fluentia laxis

Oceani vada vasta viis: En quantus in orbem,
Alternis consensus aquas, terramque ligavit
Consertas inter se amplexibus; equa tuetur
Ambas aeterna constans dimensio lege;
Ne facies violata pile communis olympi
Orbibus abludat, nec quae praescripta tenoris.
Abnormi nota luxurie aversetur amores
Coelicolum, stabilis cura est quibus ordo, Quiritum.
Illam ita dispositam molem, librata subactis
Ponderibus stabili seu stet fundamine nixa,
Seu quoque se tacito motu transferre laboret,
Ambit stelliferis circumfluis orbibus aether,
Et signis certis, certa in statione locatis,
Orbita qua trito solennis tramite ducit,
Precipiti tortus vertigine obambulat, ortus,
Occasusq; vices certis discriminat horis,
Et mediae adversis definit certa diei,
Et nocti sua puncta plagis; per certa notandis
Climata limitibus distinguit mœnia mundi.
Idcirco certis stellarum lucidus ordo
Temporibus certis aspirat partibus orbis;
Instinctu lucis propiori intensius instans
Suppositas monet, & vires magis expedit: & sic
Largius inculcat rebus sua signa securis
Quodlibet astrum; ac si radiorum inimica fuerunt.
Passae adversantum convitia, consolatur,
Intercedit, conciliat, firmatque refectas.
Contra invisâ illic divexat corpora rerum,

Disturbata,

Disturbatque, suis si non defensa patronis.
Jam verò astrorum fixorum lumine juncto
Curia victa planetarum consentit in acta.
Solis at imprimis, & Lunæ calculus ingens
Pondus habent, terræq; favent propensius equis
Subsidis, si summa sinant modo sidera: que si
Diversum statuere, severius adversantur.
Consignata per hos terris decreta propinquis
Cælica perspicuis referuntur aperta sigillis.
Hinc quo judicii prætoria cardine mundi
Sidereus sua constituit vicina Senatus,
Aut certis spatiis obversa, intentaque fixit,
Illic continuo vegetatae fortius aut res
Augmina concipiunt, aut tristi tæbe fatiscunt.
Illic tunc densis, aut nubibus obsitus aër
Horret, mæstitiâque obscurâ luce fatetur,
Aut languente vaporum oneratus mole laborat,
Aut defecato prælustris honore renidet.
Illic tunc etiam Aolei sua castra manipli
Nondum discreti metari turbida tentant,
Dedita quando sibi senserunt astra secundis
Luminis agnati radiis applaudere: vafros
Tunc animos tollunt, & avent evadere, tutum.
Qua promittit iter porrectis, laxior aër,
Et vacuis spatiis; illic popularia primum
Agmina conspirant, quosq; invenere propinquos
Tunc ibi persuasos atomos, seu frigore tardos,
Seu calidos, seu qui madido torpore gravati,

In comitatum, & subsidium, partemque rapine
Seducunt, & quo grassantur in aëra recto
Flamine, corraduntque, leguntque, citantq³, morantes
Particulas consanguineas, sensimq³, coacti
Longius excurrendo acquirunt denique vires
Majores, quò per longinqua magis freta, pèrque
Terrarum porrecta magis convexa ferantur.

Cen facule certæ coeli per cœrula lucent,
Que pluvias cogunt, certæ quæ nubila ducunt,
Certæ quæ incendunt, acuuntque tonitrua: sunt, quæ
~~Contexunt nivium lanas, & grandinis orbes~~
Conglomerant; sunt, quæ sicco astipulantur atroci
Lumine; sunt, quarum rigidissima frigoris ictus
Asperat, obfirmatque gravi sententia nisu;
Sunt, quæ scintillas sufflant, stimulantque caloris:
Sic quoque nonnullas sera experientia certis
Astrologorum notitiis firmata notavit,
~~Ventorum soleant quæ flabra procacia terris~~
~~Incutere, atque suis confusa excurrere a sylis~~
Liberiis, quæcunque juvat permittere: tale est
Olenei pecoris, tale est quoque Plejadis astrum,
Turbidus Oceano talis cùm surgit Orion,
~~Talis & Arcturi rapidi impetuosior ignis,~~
Et quæ præterea consponsis indolis horum,
~~Motibus affinis, per cœlum plurima passim~~
Flamma micat signorum aliis inserta figuris.

His verò quoties certis regionibus orbis
Incumbentibus accesserunt certa vagantum,

Lumina

Lumina stellarum, imprimis Atlantidis astrum,
Illic exsurgunt ventorum flamina, postquam
Ex densâ semet turbâ expediere vaporum,
Agmine confertoque in apertas aëris oras
Erumpunt, ubi non atomorum inimica resistens
Turma vetat, prohibetque fugâ procurrere recta.

Quid non notitiis atas fecunda probatis
Parturit, humane quid non solertia mentis
Extundit, sibi si non ipsi indormiat? olim,
Vix antiquorum intensissima cura notarat,
Ventorum exortus bis senos; tempore nostro
Quos tot nautarum vigilans industria, quot sunt,
Fermè orbis partes, advertit, certaque cunctis
Nomina primorum titulis affinia patrum,
Imposuit, pariterque obtenta in carbasa certis
Ex oris vocat expectans procedere suetos.

At mihi sexaginta illos, & quatuor omnes. 69
Percensere animus jam non est: parcius usus
Temporis angusti saltem impendetur honori
Primorum hos inter procerum, qui quatuor orbis
Cardinibus regnant, atque à se nomina cunctis
Indulgent reliquis, viresque, atque arma ministrant,
A dextra, levâque sitis longo ordine: tum nec
Centuriones hos inter, quos clara potenti
Virtute insignes commendat fama, tacebo.

Ergo animose Aquilo septem subjecta Trioni,
Seu BOREAS dici gaudes, rigidissima sevis
Imperius qui regna quatis, fortissime Achilles

Ventorum, pelagi domitor, nemorumq³ timende
Huc vastator ades; Primò tua magna potestas
Arma, ira, atq³ pedissequium, horrifonèq³ cohortes
Nota orbi merito tibi subjecere Monarcha
Fraternas acies, tibi soli jura subacti
Cesserunt maris, & terrarum; cum tibi vires
Ostentare tuas libuit, fremit anxia tellus,
Axibus eluxatis illam operire ruinâ
Immani fremitu metuit percussus olympus;
Hiscere non audent contra Notus, Eurus & Auster.
Has autem tantas vires, tantosq³ furores
Quid firmat, quid suppeditat nisi subdita terra,
Continuò aspera Hyperboreo quæ frigore torpet?
Quam, cum siderei peragrat sol brachia Cancri,
Transversis radiorum hircus aliquando tuetur,
Orba calore, & luce per anni maxima postquam
Tempora dirigit, latuitq³ obtusa tenebris.
Illic suspensò tunc lumine torva vaporum
Ex nivibus, stupidisq³ fretis extrusa resultant
Nubila, condensq³ exactas agmine partes
Sideris à radiis, ventis quod præsidet illic,
Horrentesq³ trucesq³ magis, pluresq³ ministrant.
Ex istis Boreæ vis, & violentia crevit,
Illinc subsidia ista trahit, quis grandine terram
Percutit, infringitq³ hominumq³ bonumq³ labores;
Quis nive rura operit, quis frigore detinet amnes.
Hinc etiam humanis varios inducere morbos
Corporibus per sepe solet, cum longius oras

Aëris assiduo persultat flamine; fœces
Tunc angunt tusses tristi asperitate, dolores
Pectoris, & laterum contingunt, membra procæce
Horrores quatiunt, negat ob signatus adaëtas
Percoëtorum alimentorum dimittere burras
Venter, & arentes febris depascitur artus.
Sed tamen has labes longè majore benignus
Officio compensat; ab aëre dira severis
Suppliciis tollit, fremituq; minace coërcet
Pestifera fera supra luis, nec ferre vaporum
Pigritiam, sordescq; potest; qua transit ab aëtis
Continuò nebulis, patet area pura, recedunt
Disperse nubes, sudum micat undiq; cœlum.

Circius, & reliqui dextrum latus, atq; sinistrum
Indigetes stipant, paribus strepitantibus armis,
Succincti Ducis hæc imitantur fortia facta;
Quantum non mollis Zephyriq; Euriq; propinqua
Progenies vires agnate effœminat ira.

Parte sed adversâ contendit languidus AVSTER,
Auster agens nebulas, ætusq; undaq; procellas:
Triste satellitium morbi, tristesq; dolores
Certatim hinc, atq; hinc proreptant agmine denso.
Segni hominum, pecudumq; oculi caligine torpent,
Aures urgentur spissâ gravitate, cerebrum
Oppressum languore stupet, languentibus artus
Nervorum frenis labefacti collabuntur;
Putrida defœdant humentes ulcera partes,
Mentis hebet vigor obtusus, rerum undique vultus
Omnis

Omnis inertī confusus mœrore labascit.
Quin & pestifera contagis dira venena
Sustentat, fovet, atque per omnem promovet orbem
Pasta putris sceleratorum marcere vaporum.
Ipse quidem, patrio quâ primus ab orbe profectus
Haud tibi sive Aquilo cessit virtute, ferocem
Non minus expertum quàm illic fuit antè propinquū
Aquor, & illius fremitu vastissima tellus
Perdomita, has peragrata prius quàm exordia Nili,
Et Maraotica regna relinquens attigit oras:
Illic & tuus adveniēns exploditur illi
Viribus irrisus lassatus anhelitus agris.
Que vis indefessa adeo, constantia recta
Indolis usque adeo quenam obfirmata, viarum,
Tot, tantâsque plagas salvo, incolumique tenore
Roboris intēsi valeat que evincere eodem?
Que tot sufficiat varias perrumpere rerum,
Insidias, morēsque alios, aliōsque furores,
Ne depravetur tandem contagē receptâ?
Frustrâ à terrenis rebus, quas certa potenti
Sub freno sua forma tenet, munitque, regitque,
Hoc expectas, & quisquam ne severius Austrum
Culpabit, patriæ quod degener indolis, orbi
Huic nostro invalidis incumbat viribus eger,
Hospes ubique vagus, nec nature ullius heres.
Sic quæ primigeno in quo regno flumina fonte
Exivère, marisque in eodem septa subintrant,
Alveo in ipsa suo medio peregrina requirunt

A fonte

A fonte ingenitum, cursu excultumque saporem,
Municipes nœvis quem exotica turba profanis
Depravaverunt amnes. Sic libera mentis
In quem vis etiam imperitat, natalia regna,
Ut mores hominum multorum noscat, & urbes
Cum juvenis liquit, peregrina, remotaque visit,
Rariùs ad patrios idem, meliôrque penates
Exacto rediit longarum errore viarum:
Sapiùs aut animo admorsus, nec corpore salvo,
Aut morum peregrinorum, vestisque stupende
Portentis patriâ larvatus in urbe propinquis,
Atque sibi invisus miserabile transigit ævum:
Scilicet obruitur rarus, parcùsque bonorum
In mundo proventus ab exundante malorum
Luxurie; Facilis patet ad mala transitus, haud tam
Partorum facilis, solidandorumque bonorum
Multo ævo tuta, & possessio certa perennat.
Versat, & immutat variabilis omnia turbo,
Terreno que inclusa orbi, & que pendula ab illo;
Non tamen à recto delirat devius ordo
Consilio, inconcussa illi sua linea constat. (gna,
Jam verò hinc Arabum, Nabathæaque suspicere
Persidæque, & latè quâ florida pandit amœnas
India opes, quâ luciflavo propensius ortu
Prosequitur sibi dilectas sol aureus oras,
Prodigè & exercet radios in ditia letos
Dona, saporiferisque coronat messibus agros,
Virificisque hilares collustrat odoribus hortos;

Illic nectareâ vegeti spiraminis aurâ
Permulsus, florumq₃ alacri redimitus honore
EVRVS ovat, latisq₃ choris comitatus Amorum,
Latitiisque, jociq₃, salutiferoq₃ vigore
Advenit, & nostri torporem exsuscitat orbis.
Vindicat à carie, letoq₃ nitore serenat
Aera, collapsum viventibus erigit almo
Afflatu cunctis animum, viresq₃ resarcit,
Optatoq₃ fovet, firmatq₃ tepore refectas.

Eccè autem Hesperio consurgens equore lentus
Obviat huic ZEPHYRVS trepidisq₃ vagè obstrepit
Et tepido terras languore, atq₃ imbre resolvit. (alis,
Africus hâc, illac Corus contendit, avitæ
Indolis haud ambo indecores: sed siccior hic est
A Borea sociis rabidis exercitus iri.

Ille autem pigris nimium emollitus ab Austris
Marcet, & infesto contristat flamine mundum,
Pallida morborumq₃ trahit secum agmina, nec non
Nubibus, & nebulis languentibus induit æthram.

At porro hos præter Ventos, quos certa coërcent
Ordine præscripto patriæ pomœria regni,
Promittuntq₃ suo per climata certa vagari
Limite directo, sunt & qui tempore certo,
Ex aliisq₃ locis, aliisq₃ incedere motu,
Conspicias. Hinc in certis regionibus ortus
Ventus ibidem etiam assiduo bacchatur, & ire
Exonerato succumbit fervore, nec ultra
Sufficit exhaustus vicina incessere regna.

Nec minus à certis terrarum tractibus auras
Certas ingruere expertum his, qui insana carinis
Veliferis freta pervolitant: sunt flumina, certi,
Quos mittunt: sunt, quos stagna, horrentesq; paludes
Suppeditant. Quidam Pelago consurgere sueti
Affectant terras. Quin & prorumpere quosdam
Murmure terrifico ex specubus, cecisq; latebris
Telluris notum est. Illi claustra arcta viarum
Ingentes animos sese laxare paratos (cui)
Quando inhibent fremitu horrendo, streperog; tumul-
Quassatum miscent terre penetrabile profundum;
Nec mora divulsis, qui desuper incubuere,
Montibus, erumpit sub apertas aëris oras
Incita vis, vastoq; adaperto immergit hiatu
Urbesq; populosq; reclamant lesa fragore
Attoniti tabulata Poli, freta littora mutant.

At verò postquam extremum tolerantia terræ
Sustinuit brumale gelu, cum acclivis cœli,
Quæ puer Iliades sua terminat humida regna
In convexa redux Phœbeum enititur astrum,
Occiduasq; suis radiis clementius oras
Defricuit; tepidis illinc instructus ab auris
Profilit, & nostris vegetante FAVONIVS arvis
Adfatu veris properè adventantis amœni
Spem facit; horrendi Boreæ durissima mulcet
Vulnera, quæ telluri inflicta tyrannide, blandis
Fomentis expectati, opratiq; teporis.
Tunc nivibus venit excidio, tunc arcta relaxat,
Amnibus

Amnibus oppressis juga, tunc prolestat in auras
Germina, nascenti tutum segeti aëra spondens.
Illum adventantem volucrum genus omne canorum
Carmine, quod fuerat meditatam tempore bruma,
Excipit: ante alias vegetis super aëthera pennis
It cassita, hilarique hilares modulamine cantus
Ingeminat, dirique quiritat frigoris arva
Pressa diu miserans tristi, immitique rigore.
Nec non & pecudes, nec non reptantia monstra
Gratantur reduci, leto recreata susurro
Adstrepitant, plausus dant versicoloribus alis.
Illius auspiciis albarum inimica colubris
Turba avium redit, & deserta antiqua revisit
Hospitia; & leto per apricas aëris oras
Se clangore grues referunt; hyberna relinquit,
Adq; citata suos contendit hirundo penates;
Idalius nova tunc molitur tela cupido
Viventum cuncto generi vegetata per ossa.

Jam verò vos pro meritis quo carmine dicam
Aure, solennes aure, quas celsus ab Arcto
Serius expergefactas radiante nitore
Phœbus, hyperboreis cum tabificam increpuit vim
Perculsis nivibus, medias telluris in oras
Evocat, estiferis quas Sirius ardor anhelas
Morsibus appetit, & radius eviscerat uncis:
Vos tristes fessique greges, vos languida prata,
Vos colles agrescentes, silvaq; peruste
Suspirant; vos & Phœbeia Nais in umbra;

Nec non capripedes Fauni, Dryadesq³ puella
Lenibus invitant florum fruticumq³ flabellis;
Quiq³ viator iter carpit, quiq³ equore nauta,
Languida vela legit, vos, vos, ardentibus optat
Attentè votis, & hianti gutture captat.

Tunc simul ac gelidis thalamis vos eripuistis,
Exultant pecudes, respirant arva, coruscant
Caesariem excutiunt sylvae, juga celsa renident.
Tunc celebrare choros sylvestria numina Panes
Et Flora, & virides per prata renata Napæ
Instituunt, redit exhausto vigor, & decus orbi.

Præterea æstivis quos noctibus arva vapores,
Fluminaq³, & nondum stagna uda oblita diurni
Fervoris proructârunt, illi ante jugales
Eoi Solis quàm primùm Aurora recenti
Hortatur dubias dare terga rubore tenebras,
Promoti pariter tacitè funduntur, & AVRAM,
Quem verè dicunt flatum, subducere sese
Aeris in campos concedunt sponte, patentes.

Quamquam autem imbellis, tenuique vigore caduca
Illa sit, ut nequeat medi perferre diei

Ignivomos radios; tamen exoptata Diane
Militibus, rapido qui cursu in saltibus errant,
Debellantq³ feras, lassis qui pascua tondent
Grata viris, quiq³ exossant sua rura juvencis,
Et matutino qui vites tempore castrant.

Illa nec segetes, nec prata carere, nec horti,

Nec nemora alta velint sic mitibus omnia flabris

D

Noctur-

Nocturno torpori, & curis eximit atris,
Divisique hilarat repetitū aspergine roris.

Interea quosdam non secius ethere ab alto
Desuper imbrigenæ nubes emittere ventos
Sufficiunt, quos secum abductos carcere ceco
Ad tempus domare; sed ut vis fracta morarum
Tutelâ auctior, atq; magis flammata resurgit
Vindictæ stimulis, perfractis, turbida, vinculis
Per præceps cadit in terram prono impete turma;
At verò moliri istud fidentius audent,

Nixibus in pluvias gravidas subsidere nubes
Quando animadvertunt; nigris tunc ista leguntur
Furtim collibus agmina; postquam incuria nubis
Grata favet: Tunc si tonitru in super intremuere
Parte Poli adversâ, tunc conclamatur, aperto
Miscetur fremitu cœlum, mare fluctibus horret;
Perq; tonitrua, perq; imbres, perq; ignea rumpunt
Fulgura, si quæ acies ventorum occurrere tentent,
Presse, & diffractæ terre illiduntur adactæ
Conatu, illa premunt victricibus æquora signis.

Ex horum genere est, qui dictus TURBO Latinis,
Turbo rapax, immanis, atrox, violentius arcto
Pertuse nubis qui præcipitatur hiatu
Versabundus, vorticibus per inane citatis
Aera torquet agens, camposq; volutus apertos
Pulveris in nimbos subigit, nemorumq; triumphat
Strage rotatorum. Qualis Jovis armiger ales
Æthere seu capream insidians despexit ab alto,

Seu pavidum leporem, celeres connisus in alas
Orbe aatur brevior, strepit raptim aura, ruitq;
Gyratis contorta fugis; fixa unguibus uncis
Præda venit natis cœna expectata relictis.
Aut qualis, morsuq; canum, telisq; virorum
Actus aper patulos sese de montibus altis
Injicit in campos, atq; hinc, illincq; rotatus
Fulmineo rotat ore canes, spargitq; teritq;
Heu miseros, quos ille inopinus in æquore nantas
Securos rerum occupat! heu vix horruit æer,
Nec superest ratis; horrisona vertiginis æstu
Vela, viri, armamenta latent correpta sub undis.

At quem te memorem PRESTER sevisime, motis
Qui simili in terras æquè metuendus atroci
Impete descendis ruptâ de nube, coruscas
Flammaramq; faces quatiens fuligine dirâ
Obiundis, vastasq; hominum, pecudumq; vigorem,
Et violas fata leta, & florida prata trucidas?

Nec te transferim, qui turbinis æmulus ætheram
Impetis à terra LAELAPS consurgere sævus;
More gravis, subitura altum quæ proxima terra
Æris, alarum, non suffectura fluentia
Remigiis, gyrorum obitu, atq; ambagibus arctat,
Inq; suum trahit obsequium, medio æthere donec
Sic tandem promotæ eluctatæq; volatu
Radere iter liquidum recto fiducia surgat.

Sed cochleæ ad ritum cur flexibus æera tranant
Hi venti, cur non patriæ indolis observantes,

Vt reliqui rectis se obliquant fluctibus acti
Per terram? Illi equidem non degenerare paterno
Amotu vellent, sed vis violentior, arcta
Ex nubis portâ quæ præcipitavit abactos,
Percutit, & trepidâ attonitos formidine cogit
Ambiguum hunc & flexivagum instituisse meatum
Invitos, variisq; ambagibus oblucentes.
Aër quin etiam, tum quæ spatiantur in illo
Cœtibus innumeris variarum corpora rerum
Propositum prohibent, inopinatisq; recusant
Percussa impetibus cedendo viâ dare planum
Quò nituntur iter, deturbatosq; retundunt.
Ecce igitur dum vis impressa in nubibus arctis
Heret adhuc animis, raptatq; timore deorsum,
Nec sinit obliquum, cum adversis, quos tenet aër,
Ceu statuere, atomis, subito transmittere cursum,
Internumq; pudor recto terrena vigorem
Attinet illapsu premere, & quantum licet illis
Surripit, hinc dictis descendit cursibus usus
Turbo, quos tu nec gyros, nec dicere pronos
Possis, tum nec transversos, nec deniq; rectos.

Sed medium intentâ poteris ratione vocare
Hunc motum, qui compositus sit ab omnibus istis
Versuto ingenio, qui in se validissimus, atq;
Adversis minus offendit, partemq; tenoris
Indolis agnata mira ratione tuetur,
Convulsis relegens sinuosa volumina gyris.
Haud secus intortis complexibus obligat ulmum

Vitis amata; volubilibus sic tortilis ambit,
Conscenditq; pyros hedera; & sic nititur altos
In thyrsos lupulus, cerebrum vertigine quantâ
Sit correpturus, pedibus quæ vincla daturus
Cincinnatiis dubiis, tortisq; minatus habenis.
Nam vigor æthereus, qui prædominatur in illis,
Subjicit in caules semet florentior amplos
Directè alta petens; sed colluctata deorsum,
Sarcina terrestris trahit, intorquetq; coactum;
Hinc ille ingeniosus in hos contendit abortus
Gyrorum, acclinis postquam implorata recepit
Subsidia, & fruticis fidissima fulcra propinqui,
Vidrici per circuitus tunc ire gradatim,
Altius enisû sat agit, superasse patroni
Interdum trunci despecta cacumina visus.
Hactenus ergo omnes, quotquot distinguere ventos
Præcipiti licuit curâ, non sola potestas
Connata in istos motus, cursusq; citatos
Promovet, externa quoq; sed violentia cause
Magna ex parte illos stimulat, proturbat, & effert
Tum neq; quæ peragrant habitusq; situsq; locorum,
Aëris impulsisq; status diversus eosdem
Non variare valent, augere, retundere vasto
Contigui objectu montis, curvoq; retusi
Littoris anfractu, audacisq; crepidine saxi.
Non secus ac potaturus qui florida prata
Rivus, speratum directo tramite ad amnem
Eligeret properare, at passim obstipa moratur

Hiarea, & obfistunt rigidis saxa aspera dumis,
Insidiosaq; supplantat cataracta frequenter;
Hinc, atq; hinc igitur trepidis ambagibus angis
Discurrens sese, & lapidum altercante susurro
Exprobrat in vidiā, & colles exhibilat hirtos.

At verò imprimis violentis motibus aër
Seu per se, seu per quæ corpora sustinet in se
Auxiliatur. Namq; ipsi vis insita talis
Esse videtur, ut à levibus succussa periculis
Otia quamprimum fuerint sua, suscitet æstus,
Et latos sese in saltus stimuletq;, citetq;
Non secus, ac si pacatum descendat in amnem
Ex alto lapis, inflicti vestigia prima
Vulneris in qua parte patent, refuga unda resultat
In diducta magis, magis & repetita gradatim
Cingula, dum certant sursum levia equore plano
Componi, & gravia attolli, quæ pristina ducit
Linea. Nil quicquam loca pertransire volutum,
Seu aërum, seu sit tractum, seu deniq; vectum
Aere non moto poterit. Stridente sagitta
Quod nervo propulsa volat tanto impete in auras,
Et quæ tormentis jaciuntur pondera, quiq;
Aut manibus lapides, funde aut pelluntur habenis,
Aeris a sultu imprimis præstaturs; ab illo
Res cundæ, naturalis sive impetus illas
Raptet, seu vis impellat violenta, voluntas
Spirantum vivas seu fulgure concitet, omnis
Motus subsidium accipiunt: succurrere si non

Ille velit, jaceant fixo, immotoq₃ rigore.
Quippe suas partes, seu qua corpuscula rerum
Continet in moti quacumq₃ licet ratione
Corporis à certis causis loca subjicit, atq₃
Hoc citius, quanto citius depulsus ab illis;
Et sic continuis vicibus magis, & magis aucto
Persequitur successivo agmine corpora mota,
Impetit, & perfert loca per distracta, retusis,
Longo & diffractis prokursu viribus ipse
Donec desistat; tum qua promota moventis,
Nec meminere ultra imperii, propriiq₃ vigoris
Arbitriis demum sese asseruere quieti.
Sic quoq₃ ventorum multum impetus ille timendus
Aeris auxiliis debet. Nam quo acrius iste hunc
Impetit, hoc tanto hic illum violentius urget.

Ac veluti certis coeli cortina rotando
Multiplices orbis erroribus, omnia tellus
Que complexa, ciet, motuq₃ & viribus ornat:
Sic primo motus, quo corpora per loca tendunt
Aut tenui sursum levitate, aut mole deorsum,
Aut variis ex his modulis, quicunq₃ resultant
Ordine natura, vel vi vincente coacti
Promover, instituit, constanti lege gubernat.
Includitq₃ suis metis. Cælum ordine certo
Pondera crassa gravi vegeta subtilibus aura
Subjicit, & subjecta tenet; que vindicta resolvit,
Queq₃ soluta ligat; certa in statione, locoq₃
Corpora constituit, revocat, rursusq₃ remittit.

Prescripta serie distincti temporis; eheu
Si coelum in motus discrimine, & ordine paulum
Hesitet, aut pausam faciat, quàm tetra ruina,
Ferrens in victoq; sopor terrena stupore
Opprimeret. Coelum motus, cunctiq; vigoris
Thesaurum celebremus, & autorem ordinis omnis:
Quantum quasq; beat cœli indulgentia rerum
Vires, tantum & habent alacris, viviq; vigoris.

Hinc motu quæcunq; in terris corpora pollent,
Preditæ seu sensu, seu sint exsensa, fatentur
Cœlestis tantum se plus hausisse caloris,
In motu quantum plus prompta valere videntur.
Aligerum genus æthereum primùm aspice, motu
Quàm pernice levat succincti corporis artus
Terrestres contra naturam molis in auras.
Illa evedta simul, quæ vis rapit ignea, pendet,
Immemor & legum cœli, & telluris amoris.
Et quis Neptuni gregibus neget esse caloris
Vim vegetam largè indultam? non viderit ille,
Quàm sua trajiciant celeri sinuosa natatu
Corpora, quò sese abripiat D. lphinus ad astra
Impete, per naves, per veligerasq; antennas.
Non certaverit huic pernice phalarica jactu,
Stridula non valido nervo compulsæ sagitta.
Quid verò nemorum Hyrcanorum terror, ubi ire
Excussit rabidæ Tigris insita fulmina, quanto
Transabit abjectos Scythicorum turbine acervos
Venantum, pavitantium humi? quîs cursibus orba

Natis,

Natis, ut rediens taciturna cubilia sensit,
Persequitur properantē equitem? medio ille reliquit
In cursu catulum unum, hunc correptum ore cubili
Reddidit illa, viam relegitq³, utq³ astitit: ille
Fractus humum ferit, elusus cruor impluit arvis.
Pectora quid memorem magnorum animosa Leonum?
Hem quantos irarum animis ingentibus ignes
Evolvunt, rapidis quantus per colla, per armos,
Cruraq³ tormentis in cursus impetus exit?
Verberibus quis difficiles cauda aera nodi
Exagitant, stimulantq³ toros per terga minaces?
Vos celeres Cervi, vos Lynces, vosq³ Molossi;
Et tu, quae in cursus gens ambitiosa, reclusis
Carceribus palma cum gloria surgit, equorum,
Vos etiam aetherei prelustria dona vigoris
Ostentare alacri in motu, cursuq³ citato
Pergite. Sed nec te volucris crurum Fera motu
Nobilis, Arctoi grata usibus orbis alumna,
Transferim; nullum est, tibi quod contendere cursu
Viventium in cuncto genere audeat; ungula pernix
Increpuit simul ac glaciata per aquora Ponti
Effluis, horrissoni certantia flabra sequuntur
Corig³, Borea³q³, fremunt post terga relicta
Tela corusca Jovis. Sic tendens nocte dieq³,
Juncta traha non abrupto indefessa tenore
Diceris in tantum spatii percurrere, quantum
Non anno possit transmittere fortis equi vis.
Tanta vigoris inest, constantia, tanta caloris

*Aetherei vis luxuriat per fortia membra.
Et quisquam Borealibus objectare stuporem
Ausit adhuc patriæ languente calore superbus?
Non vis à terris dependet cœlica, terris
Non tota inclusa est certis divina potestas.
Deniq; quid loquar humanum genus? anne videmus,
Altior ingenii quos vis, atq; indolis armat,
Ante alios motu pueros, juvenesq; virosq;
Gaudere? illi alacres lusus & gymnica curant.
Illos aut virides canibus circumdare saltus,
Aut velocis equi cursus, & colla capistris
Pretorquere juvat: Nunc aut contendere cursu,
Aut saltu vegetare artus, aut ludicra pugna
Ictibus edoctis simulacra ciere sub armis
Exstimulat cœli calor æmulus: ille paternis
Desertis laribus peregrinas visere terras
Incitat, impatiens otii, ignaveq; quietis.
Ecce animus, mentisq; humana Numen, iniqua
Corporis appensi quantum non pondera tardans
Pernici cœlum sic motu imitatur, ut uno
Momento, quàm se latè rerum explicat orbis,
Transseat, atq; uno nictu comprehendere possit
Multa simul, variisq; à se diversa figuris;
Nec delasetur, sed discurrendo vigorem
Exsinuetq; acuatq; magis, quò longius exit.
Quin in se gyros meditando ubi conficit acta
Mens, veri inventrix Ratio concinna resultat,
Conformis veri sibi semper, ubiq; & in omni*

Membro.

Membrorum positu, atq; habitu quocunq; viacnas
Quos si corporeus fumus violaverit orbes,
Per cochleam excurret longè sine fine volutus
Tortilis, inq; sinus Falsi variabilis error.

Fam contra, aetherei quas deprimat ignis egestas,
Illo aut quæ prorsus res destituntur, inepto
Torpore ad motum languent, terræq; parentis
Incumbunt prostrate alto, in victoq; veterno.
Ne dicam, supra terram quæ animalia segni
Preportant terreni incessu signa stuporis,
Sunt sibi, quæ imprimis tellus addicta latebris
Occultis fovet, horrenti reptantia monstra,
Torpentiq; habitu, quæ ne vix frigida inanis
Conatu gressus mutare cubilia possunt.
Quin & in humano genere, (heu pudet addere) quos
O si non plures, poteris cognoscere, terræ (damo
In quos sic dominatus agat, torpentia membra
Non saltem officiis vitæ ut neget, atq; labori,
Suadeat, & longos soles sepelire sopore;
Sed quoq; deturbet solio, sceptroq; potens
Exuat, & sibi subjiciat, cogatq; petulcis
Inservire suis vent. iq; gulaq; ministris
Divinam Mentem, & Rationis nobile lumen.

Istos terreni lucri terrena cupido
Degravat, ex terris dira acquirenda voluptas
Terris infedit, & tenebrarum, luce relicta
Atergo longè in chaos, abruptiq; barathri
A mundo averfos meliore immergit abyso.

Incertane

*Incertam circa prædam, fœdisque venenorum,
Obsessam nebulis trepide reptatur; agrorum,
Pondera, propensis montisque abrupta ruinis
Saxa urgent caput; ante pedes inopina paludis
Nequa vorago dehiscat, semper ubique timetur,
Luridus aut vomitu fons vultum obtundat olenti,
Ventorum ex cecis specubus mugitus ab omni
Parte fremit, larvæ Lemurū, Eumenidūq; tumultu,
Ludibriusq; hominum tanto huic obstare furori
Velle, nec illius victas se posse fatentur
Dissimulare ultrà invidiam. Sed sordida tantis
Massa luti nunquā ampla satis protracta periclis,
Curis, & damnis majoribus opprimit urbes,
Possessa inter se collidit regna, revellit
Vincula Nature; nil tam inviolabile in orbe,
Aut sanctum existit, quod non queat illa ab avaris
Deglutita animis victrici infringere amore.
Tanta est terrene obdurata procacia molis!
Quod tetegit, prendit, pressum obruit, obrutū opacis
Noctibus occacans eterno carcere claudit.*

LIBER TERTIUS.

*P*rotinus, importent mundo quæ commoda Venti,
Dum furor in cursu est etiam, quibus usibus apti
Interea triplici rerum famulentur honori,
Exequar. Huic etiam parti Deus alme faveto,
Et portum exacto cursu concede carina.
Immensa tua quàm Bonitas diffusa favore

Orbem

Orbem amplectetur, quæ gratia, quæq; stupendis
Admiranda modis sapientia cuncta gubernet,
O mihi sufficiant si tanta in carmina vires,
Ductibus ut summis saltem ostentare potis sim!
Quanta hæc cunq; tamen, tua cuncta potentia nostræ
Ingenii, soli tibi dedita tanta placebit
Tota, tuorum operumque in laudes nulla fatiscet.
Tu patriis hominum pœnis delicta coerces,
Sensibus ingrata licet adversentur amaro
Ille odio, & manifesto inimicum inferre furore
Exitium videantur, adulatrixque dolosa
Corporis indignantis opinio suggerat, actum est;
Attamen utilibus menti benefacta medelis
Consentur merito, & grato exitu amantur amica:
Raduntur rerum exteriora putamina, tutus
A carie ut nucleus fecunda augmenta capeſſat.
Ne pereant interna, externa perire moleſtè
Heu ferimus! tua sed patria indulgentia tanta
Summe Deus, tanta est prudentia, stulta cupido
Nostra, patrociniū ut quantum detrectet, ab illa
Accipiat tantò magis utile, & exoptandum.
Corpora devaſtant morbi, tristesque dolores,
Luxurie spiffa ne sis focata putrefcat.
Mens, nec transvorsum Rationem ceca voluptas
Tramite ab angusto virtutis trumat amanda,
Hic populatur atrox ignis bona, diripit illic
Annis ab hybernis nivibus tumefactus, avaro
Oceano adjiciens. His iam crudelior hostis

Nudas

Nudat agros, disperdit opes, tecta eruit, urbes
Aequat humo eversas, in cives tristia captos,
Atq; pudenda parat, sevitque immanibus iris.
Sed tamen interea Mentis potiora redonant,
Illi abjecta bona, & quae proculcata jacebant,
Rerum externarum pompâ, affluxûque superbo
Ilustrant, cultûque novo decorata refingunt.

Hoc etiam in ventis sic cognoscemus, ut orbis
Quàm caruisse illis potius duplicata malorum,
Quis seuire solent tormenta pati voluisset.

Incipiens doceo, communibus undique mundo
Terreno quibus officiiis prodesse laborent,
Ventorum turma. Nam sic divina potestas,
Et rerum Autoris sapientia summa locavit
Tellurem, atq; illo Phoebum tramite lumen
Signiferi super induxit: sic cetera miro
Ordine disposuit per castra nitentia caeli
Sidera, seu vaga, seu quae fixâ in sede morantur;
Vt certis vicibus per tempora quatuor anni
In mundi regnis, modo nox equata diei
Horis contendat paribus, mox victa revulsis
Tabescat spatii, quibus amplificata receptis
Laxentur sensim late compendia lucis;

Mox iterum exacto hæc mutiletur tempore ab illo,
Producto contra tenebrarum horrore tumente:
Atq; ita nunc calor hic languentia membra perurat,
Et pecudum, atq; hominum prosternat corpora, at illis
Torqueat infesto frigus torpore sinistrum.

Æstis ne verò in vicibus mora longior obsit,
Unius atq; ingrata rei fastidia in usu
Continuò creet, à diversis partibus orbis
Diversi effectus adportant semina Venti,
Et terris donant aliis. Quas frigoris horror
Afflictae habet, afflatu vegetante vaporum,
Solantur tepidorum, & pondera vasta rigentum,
Suspendunt nivium, alternòque levamine tollunt.
Contra quas rabidis flagrantior ictibus æstus
Vellicat, obfirmant gelidi spiraminis aurâ.
Est, ubi terrarum macies exsucca vaporum,
Indigenarum in proventum non sufficit ex se;
Stellarum aut radiis inhibetur prompta facultas
Ad reditum pluvie obsignatum expendere censum.
Ne interea illarum sitis implacata graveſcat,
Interitumque ferat, pecorique, herbisque satisque,
Cautio ventorum est: illi peregrina per oras
Aeris impigri converrunt nubila, passim
Que super has in vecta arborum vota petitis
Imbribus & nivibus fecunda tabis opimo
Lentore acceptis implent; & tegmine veli:
Interea dum parturiunt, avertere solis,
Astrorumque student radios, irasque feroces
Declinant; sensim suspiria crebra satorum
Componunt, potus inopini ne obruta avaris
Hauſtibus immergant sese, noxamque sinistram
Conſciſcant. Tum nec, postquam peperere, recedunt,
Licet, intenti subito ne spicula solis

Eripiant

Eripiant venis, rorantem & caulibus imbrem;
Et sic peiorem morbum vexata cupido
Inferat, & fauces majori strangulet aestu.

Illi etiam nimium pluviarum stringere luxum,
Sicubi terrarum impense, assiduoque redundat,
Et differre solent late per dissita regna.
Irrita cultor agri quoties sua vota perisse
Ingemeret; cui continuis aut eruta ruris
Deposita imbribus in rivos, pelagusque propinquum
Profluerent; aut que vegetis cervicibus alta
Promisere modo segetes plena horrea, aristas
Lucriferas meditando, modo palloribus uste
Crudis ante diem, desperantesque maligno
Decoquerent reditu; nisi tempestita petitis
Ventorum vicibus solertia tolleret imbres,
Redderet &, quoties opus est, poscentibus arvis.

Jam quantum officium est, quod, ne languore quietis
Ignave vitium faciat, tristem aera letum
Constituunt agitando, ex quo spirabilis aura
Cunctorum vegeti viventium alimenta vigoris
Haurit, & illo egro egrescit, florente virescit,
Torpescit torpente, negato oppressa fatiscit.
Pestiferorum atomorum illi victricibus armis
Dira latrocinia, insidiasque, ferasque rapinas
Compescunt, abigunt, quos comprehendere, trucidant.
Principis eximio merito laus digna canenda est,
Qui, nemora insidiis fuerant que infesta latronum,
Tuta viatori securo praestat: ac orbem

Ventorum

Ventorum reddit quæ totum industria tutum,
Hoc præconia quàm longè majora meretur?
Hostes quæ tales tollit, quos ferrea quamvis
Mœnia, nec turres possunt avertere ahenæ,
Sensibus, ingeniūq; acie stabilita cavere
Non prudentia, non virtus animosa domare;
Qui non in certis lustris, sed ubiq; timendi,
Et populis, pecoriq; avibûsque gregiq; natantum.

Nec minus optatis Neptuni vasta fruuntur
Regna ministerii ventorum: arcana profundi
Atria limosâ torpedine consternata
Horrerent, spissis obtusa cubilia tristes
Sordibus averfarentur Nereides: undis
In lentis se squamigerum exercere natatu
Non possent armenta, & pabula putrida buccis
lejunis fastidirent: viventium in usum,
Et ietum in terris corrupta quiete salubrem
Non aqua traduci posset; si flamine venti
Alterno non excuterent ignava veterni
Nubila, proclivis pelagi torpentibus undis
Fluctibus exsinuent, quæ delituère, pericla
Pestifera labis, vitreum expoliantq; nitorem.
Hinc videas horum latis immania cete
Exultare sub adventum discursibus, altis
Desertis stabulis summum se inferre per aquor,
Atque suos scopulosis præludentia fluctus
Tergis tollere, caudarum invitare morantes
Velis jactatarum ingentibus, oris hiatu

Vasto flumina in occursum eiecitare sub astra.
Tunc veloce morae impatiens se librat in auras
Factu Delphinus, patulo suspirat hiatu,
Spumosoque vocat fremitu; omnis turba natantum
Summa petit, tremulasque eventilat incita pinnas.

At neque terram exheredem fecere suorum
Subsidiorum venti: occultis foeda cavernis,
Angustisque locis si qua excrementa refudit
Ipsa, vel accumulaverunt animalia, tetrus
Dispersis minuunt fumis, reprimuntque nocendi
Propositum, conspirantes turbando cohortes;
Et communibus incisus, fractisque per auras
Viribus abripiunt disiectas undique fraudes.
Nugamenta sitis fatui, canamque senectam
Detondent glebis, & spiramenta tenacis
Glutine ab humoris referant occlusa, vapores
Cunctantes circa terram quoscumque sinistros
Mulctant, inq, auras longè, lateque relegant.

Quin & in occultis terre florentia venis
Horum percipiunt etiam benefacta metalla.
Quippe poros laxant, & respirare, venenis
Pressa suis, placidè indulgent, cunabula sternunt,
In qua decumbant, & ritè recentia crescant.
Alveolos illi succis terebrando tenellis
Edificant, monstrantque, faventi murmure tardos
Invitant, & deducunt; tenerosque lapillos,
Lactentesque fovent gemmas, & flamine forti
Confirmant, solidant; egros humoris inepti
Extergunt cariem, & pulsâ fuligine comunt.

Porro, Plantarum genera omnia, quotquot in au-
fecundo tellus gremio profudit, ad astra (ras
Stipite seu valido, atque alto tentoria tollant
Sustentata suarum umbrarum; nana fruteta
Seu quae pretexunt campis, contenta levasse
Terrâ frondes mediis per inane staturis,
Seu quae se teneris ab humo non altius audent
Caulibus erigere, & nimium confidere arstis;
Sed vario foliorum, & florum emblemate montes,
Valles, præta, hortos, silvas submissa colorant,
Aut letis reddunt venerandos messibus agros,
Depulsura saginanti jejunia succo;
Ventorum imprimis operas, cultumque requirunt.
Quaquam fasciolis veris vegetata tepere
Germina vis genitrix primò expediisse laboret;
Sola tamen non perficere, & committere cælo
Illa queat, nisi ventorum spirabilis aura
Porrigeret studiosa manum, incumbentia terre
Pondera disjectis claustris devolveret, egros
Sudorum affluxus, & fastidita vaporum
Nubila discuteret, superi nondum acria fibras
Aeris expertas levibus momenta doceret
Motus ferre rudimentis, & postcere victum
Pinguè penni in Matris tutò radicibus actis.
Non secus infanti, postquam vittrice vigore
Auctior exurgens calor indignatur ab arctis
Vinclis induviarum augendos stringier artus,
Sedula succurrit nutrix, sensimq; relaxat

Vincla molesta, rudes dubio affectantia motus
Factu brachia confirmat, moderatur, ineptos
Crura gradus indulget balbutire, mamillis
Subtractis inhiare cibis condiscere cogit
Ora tenella, & membra resecta assuescit apricis
Cœli auris patrii, & gestandis vestibus aptat.

Hinc adolescentem ventorum cura vigorem
Plantarum graviore, & cultu, & robore nervorum
Obfirmatarum commasculat, ardua thyrsi
Fulcimenta vagis luctis solidata propagat
In plures ramos, atque exercendo jacentis,
Cunctantisque famis ciet, & proritat hiatus.
Ut sic larga magis per inanes didita venas
Nutrimenta auclent, justam absoluantq; staturam,
Nec subito occumbant imbelles tristibus artus
Frigoris, aut æstus, pluvieve, nivisve periclis.
Nonne vides quercum, nemorum que ejecta theatru
Possessum largis campum sola occupat umbris?
Aut pinum, que nubiferâ temeraria rupis
Fronte sedet, cœli tentatis se objicit iris
Contempti dudum, valido quàm stipitis alta
Robore præcellat, tristi & livore perurat
Infirmas, cohibet quas silva in valle, sorores?
Quàm magis invictis comprehendat saxa, solùmque
Compedibus radicum, & quàm inviolata rigenti
Corticis excludat loricâ frigus, & æstum?
Scilicet, assiduis patuit magis obvia ventis,
Et jactata avide magis hausta alimenta per artus

Digesit,

Digessit, spissisq; inferfit adacta medullis.

Quid memorem gemmis foliorum informia venti
Quam placidè extricent, replicentq; volumina, pectāt,
Disponantq; comas plantis, atque ordine fusos
Constituant cinnos, contracta theristra retusis
Exsinnent rugis, viridantia firmata pandant,
Sustententq; gravis nutantia pondera molis &
Illi purpureos apices, roseasq; tiaras,
Aureaq; evolvunt florum caliendra, nitentes
Extendunt calyces, redimicla tenacia figunt.
Nec non & roris teretes, pluviaq; trementes
Guttas distribuunt, & certâ lege propinant
Dioisas, labes fumorum, & pulveris arcent.

Vos verò vicia, languentia pisa, lupini,
Bacchai frutices, cucumis, convolvule, tortis
Et quæ præterea plantæ connectere loris
Vos aliis nate, caulis languore retracte
Non assurgere humo, columen nec consequi amatum,
Capreolis refugas frustra prensantibus auras,
Possitis, nisi ventorum vos motibus actas
Ambiguus industria suscitet, inq; propinquos
Promoveat thyrsos, aut hos succurrere vobis
Cogat compulsos, inclinatosq; dolosis
Vestris nodis se induere, & vos ferre levatas.
Qualiter immodico cerebri qui frena Lyæo
Laxavit, cui crura suum prestare recusant
Officium, socii dubiis cervicibus amens
Nictibus inclinati, & eadem nube gravati

Involvit sese, & lapsantes sustinet artus,
Aut veluti pelagi ratis expugnata furore
Cum perit, & nando querit sibi nauta salutem,
Injicit invalidum fluctus quandoque valenti,
Arcto quem ille ligat complexu, & fimbria adhaerens
Compressa vestis trahitur telluris adoras.

Præterea, postquam mature ætatis adulta
Exegere dies planta, firmatæque plenis,
Et percocta ferunt uteris sua semina, flexis
Ostendunt ramis maturo cortice fructus,
Partus exonerari ingrato pondere possunt.

Nixibus at propriis loculi percurrere claustra,
Cauliculi que sui indociles dispellere motu;
Expectatâ illis, tempestivâque petiti

Venti operâ obstetricantur. Ceu sedula mater
Incubitus operis volucris defuncta, recenti
Tinnitu, motuque ubi vitæ signa dedisse
Perfectæ sensit sua pignora, læta tenaces
Sollicitat suspensæ testas forcipe rostri,
Pertundit trepidans multum, removetque, putat
Implumem & turbam connatis ordine vittis
Exiit, & tepidis, & amantibus induit alis:

Sic venti attento plantarum flamine circum
Matrices gravidas studiosè multa moventes
Discurrunt, omnesque modos, aditusque juvandi
Explorant, omnesque artes, omnemque laborem
Expediunt, adhibentque, ut conniventia claustra
Cardinibus referent, & quæ connata revellant

Tegmina, tum gremium reuertia semina matris
Deseruisse adigant tellurem excussa subires
Tum quoq; distribuunt, sparguntq; per arua, teguntq;
Obductis glebis. Hinc quaedam semina mole
Que ingenti languent, aut frigida, siccaq; valde,
Aut calida exposcunt & multa alimenta propinquis
Componique negant spatiis, subtilibus alis
Papporum semet ventis committere cernis;
Motibus abrepta ut levitatis obaudiat horum
Corporis in longum differri hand prompta sagina.
Non secus ac penna levitate adjuncta sagitta,
Longius affixum sustentat in aere ferrum.

Sape gravat foetus foecundum prodiga tantis
Arborum genus agminibus Pomona, ferendis
Illis ut nec alendis sit, pressumque molesto
Fasce gemat, devexo ad terram pondere rami
Procumbant lassi, detesteturque vigorem
Foecundum genitrix, partique precetur abortum,
Interitumque suorum pignorum, ut ipsa supersit
Salva aliqua cum parte benignius ubere alenda
Sufficiente, saporum & dotibus exornanda
Cultorum gratis, magis acceptisque palato.
His tantis, tamque utilibus miserata petitis
Ventorum quoque cura satisfacit, urget onustos
Conquassatque agili ramos motu, ilicet imbris,
Grandinis aut strepera in morem detrusa feruntur
Ad terram, fuerant quaecunque superflua poma,
Et glandes, baccaeq; nuceisque, gravesque racemi,

Ferculâque insectis, pecorîque optata ministrant.
Denique pratorum speciem, nemorosaq³ tempe,
Rurâque commendant venti, dum torpida, motum
Que ignorant, vegetis inter se flexibus acta
Committunt, stimulantque agili plantaria lusu.
Fluctibus evolvunt segetes, viridésque capillos
Silvarum jactant, animantq³ in murmura ovantes.
Quod si non facerent, quantum decederet orbis
Ornatu, & decori: stupor & taciturnus ubique
Horror terreret: sed jam quando omnia flabris
Terrarum, & pelagi loca pervolitare laborent,
Lumina quocunque inferimus, spectacula nobis
Exspatiantibus objiciunt per rura, per hortos,
Et per Silvani ramosa palatia, perque
Monticulos, vallsque cavas, & flumina juxta.
Hic alternanti se gramina leta laceffunt
Assultu, foliis illic applaudit amœnis
Herbarum variata cohors, lepidisq³ue cachinnis
Exultat succussa: hic sese cana flagellant,
Exagitantque salicta; illic hilari annuit ore
Floris odorus honor, garritus ubique jocosus,
Blasus ubique susurrus, ubique resultat amicus
Sibilus, ex silvis, & agris, & montibus altis.
Parte aliâ crispis stagnorum fluctibus unda
Vermiculata fremit, cœlum, silvasque propinquas
Nictibus alternis spectanti reddit & aufert
Divulsi ex speculi tumulisque, cavisque retortis.
Et tacitè ripas aut osculis lambit amicis,

Rictibus

Rictibus aut spumosis turbida provocat haustas,
Illic singultant cava littora, faucibus atris
Adpulsos, & fractos rejequantia fluctus,
Et gemitu, atque ululatu, mugitūque stupendo
Suspendunt aures, animūmque erroribus implent.

Non verò indictum transibo, animalia venti,
Insuper & propriis, præter quæ dicta fuerunt,
Quantis afficiant meritis: fuliginis imis
Corporis ex latebris venis erumpere suetas
Eliciunt nebulas, per spiramenta reclusa,
Discutiunt quæ, & spirituum vegetante phalanges
Consuetudine confortant, prohibentque caloris
Scintillas nimio excursu, lenique susurro
Inducunt placidi blandissima nubila somni.
Ah quoties aliquis, cui torret amore medullas
Principis insidiosa Paphi, atque optata tyrannis,
Aut cui diffidunt animum, rapiuntque molesta
Sortis in adversa nimbis cura, acribus aut quem
Disperdit facibus febris morosa caloris,
Et delubra dolore fero dat vasta cerebri;
Pervigil huc, illuc nequicquam languida versat
Membra toro, dum nox medio validissima cælo
Spisso constantes expandit utrinque tenebras
Agmine, suspirans absentem ardentibus optat
Continuo somnum votis, somnum omnis anhelat
Spiritus, à somno sibi solo certa dolorum,
Et curarum promittit solamina: somnum
Una sonat vox: somne veni, placidissime somne,

Curatum medice, atque dolorum victor amice
Somne veni, veni amœne dator, tutôrque vigoris;
Pars melior vite, adversantis lenè sepulcrum
Fortunæ, ô dignare tuis renovare medelis
Sedes everfas, desolatâsque cerebri:
Somne veni, somne alma veni, spes una salutis.
Irrita sed densis vota absorbenda tenebris
Sparguntur: sæpe accessum intestina parentem
Fumorum excludunt abiguntque incendia somnum.
Ecce autem, quod non præstare papavera possunt,
Non rosa, non viola, non mitis frigidus humor
Lactuce, non Nymphæe solanique liquores
Admoti toties, hoc præstat denique ventus,
Ventus dum altercat trepidantes ante fenestras,
Garritûque fores perreptat inerte gementes.
Quippe volutatus, thalamum qui permeat, aër
Insolitâ hâc specie motûsque, sonique, per aures,
Et fauces, tenuésque poros penetrare subintrat
Corporis; atque illic sensim subduela furentum
Leni componit Suadâ orgia dira vaporum.
Inq̄, sui amplexus, & notitiam avocat auras
Sensificas; calor hinc laxata interna revisit
Viscera corporis, & mites ex mitibus escis
Suscitât, & cerebri conscendere tecta vapores
Permovet. Illi communis vacua atria sensus
Lustrant mansuetis choreis, arcta ostia claudunt.
Sensibus obtensis strophæis humoris amici.
Hinc sopor invitatus in omnes profluit artus,

Lumina clauduntur, destructum membra vigorem
Strata suum reparant, curaq₃, dolorque premuntur.

Postremo quantum vite civilis ad usus
Se studium ventorum accommodat? ire per omnes
Artificum si operas vellem, producere plures
Possent, quos conservando, solidando, domando,
Siccandoque, juvent, formandam legibus artis
Materiam, quam illis quibus haud opus. Et neq₃ si hoc
Vnum instar multorum, atq₃ utilitatibus almis (sit,
Fecundum hoc meritū, populos, atque oppida ventis
Promotoribus optatis obnoxia reddat;

Fluviorum quod defectum Cerealia dona
Comminuendo agitatorum lapidum aspero ab ictu,
Sufficiente operā complent. Porrecta sub astra
Quatuor alarum vastissima texta potenti
Assultu comprehensa rotat, raptatque deorsum,
Et sursum alterno conamine trudit adaecta,
Inq₃ suos strepitus revoluta agitabilis aura.
Hinc intus parili correpta mole organa motu
Irritant fremitus lapidum, morsusque rigentes
Impingunt suppōstis frugibus exstimulatos;
Quas subito in tenuem fractas callosa farinam
Labra spūunt, hominum consueti ad commoda victus.

Est ultra Scythiam, atq₃ extremas Persidos oras
Eoi primo tellus exposita calori
Solis, amœna, ferax, & nobilis arte virorum
Ingeniūque bonis, Chinam dixere recentis,
Navigis, quibus illa relecta, & cognita nuper.

Illic, (ut perhibent) levibus subfixa quadrigis
Indigena ventis dant vela per aquora campi.

7B Quæ simul ac tumuere, volat (mirabile visu)
Currus in arva viris, & opimis rebus onustus,
Ocyor à validis quàm si pro tractus equorum
Viribus, aut rapido tormento expulsus abisset.

Quid magis expectandum à ventis, quando labores
Servilisque vices etiam nec obire graventur
Fumentorum, haud impensis nec tadio alendi?

Attamen & suprema & maxima comoda restant,
Quæ generi humano venti prestare laborant.

Inferioris Nature pars altera, quantas
Immensi, Oceanus, gazas, repetitæque rerum
Possideat monumenta, per ardua regna profundi,

Quæ miracula, quæ spectacula lata stupendis
Intra, extræque modis tegat, ostentetque, laterent
Ignota humanum ingenium, imperfectæque summi
Notitia artificis foret, & non cognita plene

Cunctorum illius ex operum sapientia formis;
Munera nec summe bonitatis plena fuissent
Percepta, & totum communia facta per orbem,

Dispersis populis; si non ventos quoque mundo
Donasset rerum optimus ille & maximus Autor.

Quanquã autem nulla est tam vilis, & horrida tellus,
Infelixque, ad eò sub Solis lumine, quæ non
Ex proprio quesita sinu, depromptæque posset
Divine bonitatis, & omnipotentia abunde
Argumenta dare ingeniis, ostendere rerum

Totius

Totius summae occultis simulacra figuris,
Semináque omnimoda sapientia aperta doceres
Et quae progenuit proventu animalia victus
Sufficiente famis tristi defendere tabe.
An sibi quae similis totum est expansa per orbem,
Internas quantum ad vires divina potestas
Integra non sit ubique? an quae huic aequata tenore
Immenso bonitas constans, & summa minuta,
Et restricta aliis, aliis diffusior oris,
Majorque existat, nativi ad commoda quantum
Victus, præcipuosque usus satis, atque necesse est?
Vtraque sed tamen externo noscenda paratu
Majori, illustriq; magis praelucet, & extat
Perspicue magis ad sensus, & largius usus
Ad varios, gratosq; magis, pluresq; redundat
Terra aliâ atq; aliâ. Revolubilis Amphitrite
Monstriferis specubus, vastisq; abstrusa barathris
Quae tenet, illa eadem non profert talia tellus:
Et quibus hæc scatet, illa caret. Tamen omnium in unum
Communis quod summa locum, terrasq; per omnes
Diditur, & præsto est totus passim orbis in urbe;
Prima ministeriis debetur gratia tantis
Ventorum, quibus horrisoni quos abscidit orbis,
Disiectosq; aliis subjecit longius astris
Neptuni medius furor, atq; freta invida junctas
Connectunt rursus officiis, & mutua rerum
Congenitarum per commercia, perq; verendum
Religionis cultum, artesq;, & fœdera legum.

Ergo

Ergo quamprimum verni tepida aura Favoni
Brumali glacie cataphractos exiit annes,
Sub terras pepulitque hyemem, taciturna revisunt
Cantu certatim lato navalia nauta,
Otia continuo hyberni obfirmata stuporis
Navibus excutiunt; Satis explorata carina
Desuetis rursus rigidis succingitur armis:
Mercibus exsaturata sua jam mole stat alvus;
Jam frenata suis fera rostra rudentibus equor
Presumunt, jam summa suis carchesia malis
Instreperant, ventosque vocant amplustra morantes.
Qui simul ac flatu à tergo insiluere secundo
Vela repanda tument, sequitur retinacula raptim
Anchora tracta vadis, ruit ilicet in mare classis,
Et monitis attenda sui clavi impete recto
Spumosos fluctus, indignantesque revellit.
Parva mora est, & jam circum nulla undique tellus
Apparet, pelagi tumidis abscondita tergis
Omnis abest, instat cœlum undique & undique pontus.
Hic quis ventorum studium, viresque stupendas
Miretur satis, aut dignè commendet? onuste
Tot classes, tante moles, opera urbium, & orbis
Alterius, primaria opes per maxima mundi
Climata, circuitumque omnem tam præpete cursu
Abripiuntur, Solis equis contendere ut illo
Sæpe queat navis; totum circum undique mundum
Pervolitet, bis sex dum Signiferi ordine partes
Illi conficiant, citius sæpe occupet, ex quo

Vela dedit, portum, quàm quo exivere, Ducatus.
Illi tunc pariter pomeria tangere possint.

Quæ solertia? diversis à partibus orbis
Millibus instructis ponti cursura carinis
Undique initur, & alternis tamen omnibus equè
Subvenit officiis ventorum accommoda virtus.

Quæ Scythici pelagi glacialis littora radit,
Magallanica quæ tranat freta, quæq; per æquor
Persicum, Erythraeumque, & quæ Gangetica tendit
Per maria, Ægeosque sinus, Libycasque lacunas,
Et quæ Afros atque Ethiopes, quod circuit, errat
Æquore, & immensi quæ Atlantica marmora fin-
Et Mexicanos, Peruanosque ardua fluctus, (dit,
Omnis in optatos portus experta fidele
Ventorum auxilium leto clangore refertur.

Et si non licuit pelago simul omnibus uno
Hac illacque profecturis directa secundis
Plena tenere animis vela, elusosque sequentium
Effugio pernice relinquere fluctuum hiatus,
Antevolutatósque frementi prendere rostro,
In diversaque disiectos disperdere montes,
Non tamen omninò neglecta, omnisque remissis
Subsidii velis inopes sedere, tenaci
Anchora dente vadis quæ inflicta excurrere quòquam
Obtortas vetuit. Sed quæ largissima totum
Latè per mare profusis sese obtulit auris
Ventorum vis obliquis, adversa licet sit,
Non tamen interea refugit succedere velis,

Et subcesivis operis prodesse rogata:

Quis promotæ unâ repetita triangula naves
Per spatia eluctantur, & incurstantia pronis
Fluctibus equora transverso vitare laborant,
Et transire obitu laterum, furtimque propinquo
Hinc magis, atque magis portum contingere cursu.

Quin sunt, quos recto adversas simul impete naves
Venti adversantes surreptas per mare subter
Subjiciunt retrò, & quâ procurrere, remittunt.
Nimirum fluidi pars agminis infima doctis
Insidiis dum velorum sese induit, ultrò
Concitat in sese revoluta, retortaque, quantum
Privatæq; valent vires, connisa carinam
Subtrudit, summis tantum ignoscentibus auris.

Interca hinc atque hinc rerû miracula virorum
Obversata oculos tenuere, animûmque stupore
Devinctum in magni laudes rapuere parentis.
Vastum, immane, ingens, tumidis sublime fluentis
Attinet effrenes animos mare, concita metas
Prefixas exire vetat freta, parcere novit
Terris, in medio qua se exeruere profundo,
Littora quantumvis nequicquam obstipa fatigent,
Spumosiq; minace obtundant murmure fluctus.
Ecce ista Oceani moles immensa, barathris
Abstrusisq; altè specubus fundata, suisque
Ponderibus vastis validè subfulta, rotatos
Non aspernatur cœli revolvibilis orbes;
Sed curat quoque velle sequi, quò ducere sentit

Illos juratas sibi aquas : connititur ergo
Occasum versus magno molimine abortu,
Quantum porrectis non invadentia saxis
Littora, terrarumque specus, sinuumque recessus
Impediunt, propriique abdomen corporis ingens
Egro urgens languore, & inepto pondere tardans.

Nec minus interea, hoc circum terram undique
Non interrupto tacite dum serpit, amor ^(motu)
Rectricis Phœbes Nereus vacat : Hæc sua pleno
Ostendit quoties ora integrata nitore,
Ille vadis desiderio fervente calescens
Arrigitur toties, fundoque exæstuat imo,
Vix ut se capiant celso ampullata tumore
Rectora, & effuso proculcent littora fastu.
Sic quoque luxuriat solito distentius idem,
Fratris in amplexus quoties cæcum illa recepta
Occiput obvertit terris. Quin culmina cæli
Terram infra, seu supra illa occupet, æscæla motus
Hic quoque collectas illuc simul abripit undas,
Littora detegit ; & postquam est comitatus ad oras
Occiduas inclinantem, refluxente remittit
Suspensas allapsu, littoribusque, vagisque
Fluminibus, quibus has profugo subtraxerat æstu.
Flum alternanti hoc sese in diversa refluxu
Subducentem, & permutatim prima trahentem.
Affluxu sua per vestigia lubrica gressus
Destinet opposito passim aggere terra, fretisque
Arctatis inhibet, celeri quâ percitus æstu

Perrumpit fremitusque & murmura vasta volutat.

A Boreâ ille laceffitus quâs fluctibus astra
Succutit, in quantos montes, vallésque profundas
Trajicit, alternòque volumine substituit se?
Quos strepitus, quos immanes ciet ille tumultus?
Sed patitur classem tamen, illa volatilis altos
Proxima sideribus modò fluctus transit, ad imos
Precipiti Manes modò lapsu fertur, ad astra
Mox reditura, suum quod monstrant sidera rectâ
Radit iter, terras pelagi secura tremiscit.

Cum venti posuere iras, equata renident
Marmora, cœlum atq; hæc inter gratissimus error
Exultat, color & conformis splendor utrinque;
Congruit, & geminus supra hic, ille impetit infra
Lucifluis oculos radius Sol: oscitat aër
Omnimodi vacuus strepitus, motusque, sonique;
Donec de vitreis surgentes Doridos antris
Cœruleum lætæ jungant Nereides agmen.
Illas pernici venientibus alta natatu
In cumulos collecta fluentes æquora cedunt,
Atque vagis assultibus alludentia palpant
Lubrica, quæ liquido pellucent, pectora, fluctu.
Æquorearum aliæ sublimes vasta ferarum
Terga premunt; aliæ siccant in cote capillos,
Exercent humeros aliæ, & rorantia jactant
Brachia; ressonsat repetitis plausibus æther.

At parte ex aliâ virides Tritones inerrant,
Quæq; citat conche patulo tibicen hiatu

Raucisonum eructans clangorem, quassa profundi
Quo antra fremunt, reboant scopulique, & magnus
Olympus,

Continuò adproperant; animis, immane, petulcis
Quis ruat, injicitur certamen, in agmine primus,
Altius in spumas quis percita coerulea tollat,
Transmittatque magis veloce quis impete fluctus.
Integra non jam ultra longo consumpta natatu
Vislabat, & longi suspendunt ilia flatus.

Pars victrix postremâ aspergine leta triumphat,
Et fessas pandit pinnas, aurasque supina
Captat, sed victos cæcis pudor abdidit antris.

Maxima tum vastâ se mole moventia cete
Evolvunt vada salsa horrendis turbida caudis:
Physeter, Tiburóque, Dracóque, Orcásque repanda
Rhinoceros, Springualq₃ ferox, Manatusq₃ timendus,
Et Pristis, Mórque immanis, Phocæq₃ trucésque
Balene, æquoreique Apri, sevíque Leones,
Ceteraque innumeris Proteus armenta figuris
Innumera Oceani vastis que pascit in undis.
Illa inter sese variis discursibus acta
Exercent lusus, aut horrida praelia miscent.
Ecce inimicus, atrox, Gladius cognomine dictus
Hostis adest, non magnus mole, sed arte, sed acri
Cuspide præsignis, Balenaarum agmina præ se
Turbat agens. tardas subtérque ingentibus alvos
Fœtibus ocyor haurit, it astris clamor, & ingens
Mugitus, gemitúque fremit penetrabile profundi.

Ardescunt longè profusa imbuta cruore
Equora, & incessunt cœlum convulsa furenti
Murmure, sublatisque urgent, turbantq; fluentis.
Squamigerum hic quidam è genere acra præpeta
tranant.

Remige pinnarum: hic Echeneis, sepia, pecten,
Versicolor gens concharum, Torpedo, patella,
Purpuræque, urticæq; unguësque, chamæq; patentes,
Et Cochleæ, & Mytuli, & Cancri, Gemmæq; nitentes,
Nature in parvis miracula maxima rebus.
Hic sunt Asphaltum, Ambra, Corallina, Naphtha,
Bitumen,

Ceti sperma, Salis flos: Et quis singula pandat
Munera, divitiâsque maris? Jam consita cœlo
Suspendunt scopulorum oculos juga, mira colorum,
Adstupet hinc, illinc species sua cuique, suisque
Cuique modus, certique habitus anfractuum, hiatus
Diversi fissurarum, variæq; cavernæ.

Membrorumque à se divortia mira stupendis
Evariant hinc, inde modis: Hic arduus astris
Corpore surrecto mediis è fluctibus extans
Intulit audacis capitis fastigia, recto
Pectore subnixus venientia nubila rumpit.
Ille obfirmata genetricis fœdera terre
Rumpere cunctatur, genuum compagibus agris
Su cidiorum etiamnum fidens pronus in equor
Devexâ pendet cervice, & sustinet artus
Incertos, multum afflictos, & fulmine, & imbre.

Sunt

Sunt qui de summo salientes vertice lymphas
Fontibus angustis jaculantur in aethera; Solis
Fluxilis ad radios sinuose asperginis arcus
Limite lucifluo tendens per inane coruscat,
Et guttis lavat iricoloribus aspera saxa;
Circuitu mitis per valles rivus oberrans
Æquoris horret misceri crudelibus undis.
Sunt qui visceribus rapide occurstantia volvunt
Flumina per præceps, specubus fragor horridus atris
Trans mare, trans montes, longinquas prorutus urbes
Territat, atque propinqua soli fundamina quassat.
Pulle aliis circum capitis cava tempora nubes,
Et nebulae obvolvère, procaces rumpere nodos
Ignea vis Solis medio nequit aethere regnans.
Ille irritate tonitru per opaca frementi
Antra cavernarum oblatrant, dirumque minantur,
Et ferrugineis fera fulgura faucibus efflant:
Tristia ad hæc longè horrendis spectacula monstros
Scerula stricta tremunt, expallet territus aër.
Jam longè visenda sub astro Mœnalis urse
Amula flammarum indomitarum immanibus Aetna
Haec voluminibus cælum terit, atraque vasto
Cum gemitu rutilis super aethera mixta favillis
Saxa rotat rabidè eructans, mare, nigraque late
Confundit piceis fumorum littora nimbis.
Parte sui magnâ tremit obtusa anxia Thule:
Intus per præceps in tartara adaucta barathris
Ploratu, planctuque, & luctifono ululatu

Antra fremunt, juxta corvorum dira nigrorum
Agmina, milvorumque volant; radicibus imis
Diversi erumpunt fontes: hic frigore torpet
Immani; ille calore ferox fervente perurit
Qua fertur loca senta, & longè fumidus errat.

Vt verò ad terras classis transvecta secundis
Auris appulit, alludit novus undique vultus
Rerum, Hominumque, alia hic animalia nata vi-
dentur,

Silvae aliae, atque aliae volucres, aliique natantes,
Diverse messes, letis diversae & in hortis
Divitiae, diversae artes, legumque statuta.

Iamque redux patriam spe lucri leta, & onusta
Mercibus omnigenis portum subit undique navis.

Hac promit quae thuriferis Panchaia silvis
Nutrit, haec vendit Phariae praecepta volucris
Cinnama, & Assyrio manantes gramine succos.

Hac quicquid pelagi legit scrutator Eoi,
Et felix quicquid Zeilan, terraeque Maluccae,
Et lava, Hesperidesque ferunt, mirandaque Forco.

Hac Mechuacanis quicquid converritur agris,
Et Cuba, & silvis quod Florida gignit odoris,
Quicquid & Australes, Arctoi quicquid & orbis
Donarunt, confert; Mundi communia in unum.

Quintuplicis veniunt congesta impendia acervum.
Et perfecta suis Naturae Summa benignis
Fructibus, ornatumque per omnes spargitur urbes.
Sic distracta, Dei, quae munificentia passim

Totius summa occultis simulacra figuris,
Semináque omnimoda sapientie aperta doceres
Et que progenuit proventu animalia victus
Sufficiente famis tristi defendere tabe.
An sibi que similis totum est expansa per orbem,
Internas quantum ad vires divina potestas
Integra non sit ubique? an que huic equata tenore
Immenso bonitas constans, & summa minuta,
Et restricta aliis, aliis diffusior oris,
Majorque existat, nativi ad commoda quantum
Victus, precipuosque usus satis, atque necesse est?
Vtraque sed tamen externo noscenda paratu
Majori, illustriq; magis pralucet, & extat
Perspicue magis ad sensus, & largius usus
Ad varios, gratosq; magis, pluresq; redundat
Terra aliá atq; aliá. Revolubilis Amphitrite
Monstriferis specubus, vastisq; abstrusa barathris
Que tenet, illa eadem non profert talia tellus:
Et quibus hæc scatet, illa caret. Tamen omnium in unum
Communis quod summa locum, terrasq; per omnes
Diditur, & præsto est totus passim orbis in urbe;
Prima ministeriis debetur gratia tantis
Ventorum, quibus horrisoni quos abscidit orbis,
Disjectosq; aliis subjecit longius astris
Neptuni medius furor, atq; freta invida junctas
Connectunt rursus officiis, & mutua rerum
Congenitarum per commercia, perq; verendum
Religionis cultum, artesq;, & fœdera legum.

Ergo